

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง เนื้อหา และรูปแบบการนำเสนอในหน้าสำหรับเด็กและเยาวชนของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยลำดับหัวข้อในการนำเสนอดังต่อไปนี้

1. หนังสือพิมพ์

- 1.1 ความหมายของหนังสือพิมพ์
- 1.2 ประวัติความเป็นมาของหนังสือพิมพ์ไทย
- 1.3 บทบาทของหนังสือพิมพ์ต่อสังคม
- 1.4 บทบาทของหนังสือพิมพ์ต่อการศึกษา
- 1.5 บทบาทของหนังสือพิมพ์ต่อเด็กและเยาวชน
- 1.6 เนื้อหาในหน้าสำหรับเด็กและเยาวชน
- 1.7 รูปแบบการนำเสนอในหน้าสำหรับเด็กและเยาวชน
  - 1.7.1 การออกแบบจัดหน้าสิ่งพิมพ์
  - 1.7.2 วัตถุประสงค์ของการจัดหน้าสิ่งพิมพ์
  - 1.7.3 การออกแบบจัดหน้าหนังสือพิมพ์
  - 1.7.4 การทำดัมมี่
  - 1.7.5 ตัวอักษร
  - 1.7.6 ขนาดตัวอักษร
  - 1.7.7 คอลัมน์
  - 1.7.8 ภาพ และภาพประกอบ

2. เด็กวัยรุ่นตอนต้น

- 2.1 ความต้องการของเด็กวัยรุ่นตอนต้น
- 2.2 ความสนใจอ่านหนังสือของเด็กวัยรุ่นตอนต้น

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 3.1 ด้านเนื้อหา
- 3.2 ด้านรูปแบบ

1. หนังสือพิมพ์

ในปัจจุบันมีสื่อมวลชนหลายประเภท และมีคุณลักษณะตามพัฒนาการของเทคโนโลยีและความเจริญของมนุษยชาติ หนังสือพิมพ์นับเป็นสื่อมวลชนที่เก่าแก่ที่สุด และยังคงได้รับความนิยมมาจนถึงทุกวันนี้ มีบทบาทและอิทธิพลในชีวิตประจำวันของมนุษย์ในทุก ๆ ด้าน โดยทำหน้าที่รายงาน เหตุการณ์ความเคลื่อนไหว โดยเฉพาะในสังคมประชาธิปไตย ซึ่งถือเป็นรากฐานหนึ่ง ในการเสริมสร้างเสรีภาพในการสื่อสารระหว่างประชาชนผู้ปกครอง เพื่อให้เกิดความเข้าใจดีต่อกัน นอกจากนี้ยังมีบทบาทในการให้ข่าวสาร ข้อเท็จจริง ข้อเสนอแนะ ความคิดเห็น และความบันเทิงเล็กน้อยตามลำดับ (สำนักส่งเสริมและบริการสังคม, 2534)

1.1 ความหมายของหนังสือพิมพ์

มีผู้ให้คำจำกัดความของหนังสือพิมพ์ไว้ต่างกัน อาทิ

พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช 2484 มาตรา 4 วรรค 3 (2484) ได้ให้คำจำกัดความของหนังสือพิมพ์ไว้ว่า "หนังสือพิมพ์ หมายถึง สิ่งพิมพ์ซึ่งมีจำหน่ายเดี๋ยวกั้น และออกหรือ เจตนาจะออกตามลำดับ เรื่อยไป มีกำหนดเวลาหรือไม่ก็ตาม มีข้อความต่อเนื่องหรือไม่ก็ตาม"

สุกัญญา ตีระวนิช (2520) "หนังสือพิมพ์เป็นหนังสือออกข่าว และหมายรวมถึงแต่หนังสือข่าวฉบับย่อยๆ ทำด้วยฝีมือของคนเพียง 2-3 คน ไปถึงหนังสือพิมพ์ระดับชาติที่ออกในเมืองใหญ่ มีคนงานเป็นร้อยเป็นพัน หนังสือพิมพ์อาจจะออกเป็นรายวัน รายสัปดาห์หรือรายเดือนก็ได้"

พัชรา ศิลรักษา (2521) กล่าวถึงความหมายของหนังสือพิมพ์ว่า เป็นสิ่งพิมพ์ที่เสนอข่าวและเหตุการณ์เคลื่อนไหวใหม่ๆ ทั้งภายในประเทศ และภายนอกประเทศ ข่าวการเมือง ข่าวเศรษฐกิจและสังคม ข่าวการศึกษา ข่าวกีฬา ฯลฯ มีลักษณะเป็นกระดาษขนาดใหญ่ จำนวนหลายแผ่นพับได้ ส่วนใหญ่จะออกเป็นรายวัน เพื่อเสนอข่าวสดต่อประชาชน ช่วยให้ผู้อ่านได้รับความรู้กว้างขวางทันต่อเหตุการณ์

สุโขทัยธรรมาธิราช (2533) หนังสือพิมพ์ หมายถึง สิ่งตีพิมพ์ด้วยอักษร ออกตาม

ระยะเวลาที่กำหนดโดยสม่ำเสมอ และติดต่อกันไปตามลำดับ พิมพ์ออกเป็นรายวันหรือ ออกเป็นรายสัปดาห์ หรือรายปักษ์ แต่ส่วนใหญ่แล้วจะหมายถึงหนังสือพิมพ์รายวันมากกว่า โดยสิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือพิมพ์นั้นจะต้องมีลักษณะรูปเล่ม เป็นกระดาษขนาดใหญ่ จำนวนหลายแผ่น พับได้ ไม่เย็บเป็นเล่ม

ควอน บรัดเล (Duane Bradley, 1976) ได้ให้ความหมายว่า หนังสือพิมพ์ เป็นแหล่งรวบรวมข่าวสาร ความบันเทิง พิมพ์บนกระดาษราคาถูก ซึ่งอาจพิมพ์เป็นรายวัน รายสัปดาห์ หรือรายเดือน หนังสือพิมพ์จะล้าสมัยไปทันทีที่ฉบับใหม่ปรากฏขึ้นมาแทนที่

จูเลียน อาดัมส์ (Julian Adams, 1969) ให้ความหมายของหนังสือพิมพ์รายวันว่า เป็นหนังสือพิมพ์ที่ออกจำหน่ายสม่ำเสมอเป็นประจำทุกวัน มักจะพิมพ์ในเมืองหลวงหรือเมืองใหญ่ๆ ลงข่าวทุกชนิด เช่น ข่าวภายในประเทศ ข่าวธุรกิจการค้า ข่าวกีฬา ข่าวสังคม และข่าวบันเทิง เป็นต้น ข่าวที่นำลงเป็นข่าวสด ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในวันนั้น หรืออย่างช้าไม่เกิน 2-3 วัน

คาร์เตอร์ วี กูด (Carter V. Good, 1973) อธิบายถึงความหมายของหนังสือพิมพ์ไว้ว่า หนังสือพิมพ์เป็นสิ่งพิมพ์ที่ออกตามวาระ มีกำหนดติดต่อกันเป็นลำดับ มีลักษณะเป็นกระดาษขนาดใหญ่ จำนวนหลายแผ่น พับได้ จุดมุ่งหมายเพื่อเสนอข่าวสารและสิ่งที่น่าสนใจทั่วไป ตามปกติกำหนดออกเป็นรายวัน หรือรายสัปดาห์ แต่ถ้าเพื่อการศึกษาก็อาจจะออกเป็นรายปักษ์ หรือรายเดือนก็ได้

ซึ่งพอจะสรุปความหมายของหนังสือพิมพ์จากคำจำกัดความข้างต้นได้ว่าหนังสือพิมพ์คือ สิ่งพิมพ์ที่ออกตามระยะเวลาที่กำหนดแน่นอน อาจเป็นรายวัน รายสัปดาห์ รายปักษ์ หรือรายเดือน มีจำนวนหลายแผ่น พับได้ ไม่เย็บเล่ม จัดพิมพ์เพื่อเผยแพร่สู่สาธารณะ นำเสนอข่าวสด และน่าสนใจ ทั้งข่าวภายในประเทศและภายนอกประเทศ รวมถึงบทความคอลัมน์ต่างๆ เพื่อให้ผู้อ่านได้รับทราบข่าวสาร ความรู้ ความบันเทิง ที่กว้างขวาง และทันต่อเหตุการณ์

1.2 ประวัติความเป็นมาของหนังสือพิมพ์ไทย

ตฤณี หิรัญรักษ์ (2529) กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของหนังสือพิมพ์ไทยว่า กำเนิดขึ้นเป็นครั้งแรกในรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โดยก่อนหน้าที่จะมีหนังสือ

พิมพ์เกิดขึ้น ได้มีชาวอังกฤษ ชื่อ ร้อยเอก เจมส์ โลว์ ซึ่งรับราชการอยู่ในประเทศอินเดีย และเป็นผู้มีความรู้หนังสือไทย ได้ทำการหล่อตัวพิมพ์ภาษาไทยขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดพิมพ์ตำราไวยากรณ์ไทยขึ้นใช้สอนชาวอังกฤษด้วยกันเอง ต่อมาจึงได้มีการขยายวงงานออกไป เพื่อเป็นกิจกรรมหนังสือต่าง ๆ

กิจการหนังสือพิมพ์ไทยในยุคต้น เริ่มจากการจัดทำของกลุ่มชาวต่างประเทศที่เข้ามาตั้งหลักฐานในประเทศไทย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพวกมิชชันนารีอเมริกัน ในปี พ.ศ. 2378 คณะมิชชันนารีอเมริกันได้ส่ง หมอแดน บีช บรัดเลย์ (Dr. Dan Beach Bradley) มาประจำในประเทศไทย หมอแดนบีช บรัดเลย์ ได้นำเครื่องพิมพ์จากโรงพิมพ์ในสิงคโปร์ ซึ่งพวกมิชชันนารีใช้พิมพ์หนังสือสอนศาสนาภาษาไทยเข้ามาในประเทศไทย และได้ทำหน้าที่ควบคุมการก่อตั้งโรงพิมพ์ในเมืองไทยด้วยตนเอง ต่อมาหมอบรัดเลย์ได้ออกหนังสือพิมพ์เล่มแรกขึ้นในประเทศไทยชื่อหนังสือพิมพ์บางกอกเรคคอร์ด (Bangkok Recorder) ได้พิมพ์ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ นับเป็นหนังสือพิมพ์ข่าวรายปักษ์เล่มแรกของประเทศไทย หนังสือพิมพ์ที่ออกโดยหมอบรัดเลย์ในรัชกาลที่ 3 อีกฉบับหนึ่งได้แก่ หนังสือบางกอกคาเลนเดอร์ (Bangkok Calendar) ซึ่งเป็นหนังสือภาษาอังกฤษที่ออกรายปี และบันทึกเหตุการณ์สำคัญหลายอย่างในอดีต เพื่อให้คนรุ่นหลังได้ศึกษา

ในรัชกาลที่ 4 ได้มีการพิมพ์หนังสือราชกิจจานุเบกษาซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ที่ไม่มีกำหนดออก มีจุดประสงค์เพื่อแจ้งข่าวราชการโดยตรง ในปี พ.ศ. 2417 ได้มีการพิมพ์หนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ชื่อว่า ตรุโฆวาท ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ฉบับแรกของคนไทยที่พิมพ์เผยแพร่สู่ประชาชน มีเนื้อหาครอบคลุมข่าว เรื่องราวเกี่ยวกับราชการ ข่าวต่างประเทศ สุภาษิตสอนใจ บทกวี โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน บทละคร นิทาน นิยาย จดหมายเหตุ มีการแจ้งการโฆษณาสินค้า ซึ่งนับว่าเป็นหนังสือพิมพ์ที่มีลักษณะและการเสนอข่าวสารคล้ายกับหนังสือพิมพ์ในปัจจุบันมาก

ในรัชกาลที่ 5 วงการหนังสือพิมพ์มีการตื่นตัวอย่างมาก มีหนังสือพิมพ์รายวันและรายอื่น ๆ หลายฉบับ เช่น ข่าวราชการ (2418-2419) สารวราษฎร์ (2436-2466) จินโนสยามวารศัพท์ (2450-2466) กรุงเทพฯเคลิเมนต์ (2441-2476) หนังสือพิมพ์รายวันเหล่านี้ได้มีอายุต่อมาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 6

ในสมัยรัชกาลที่ 6 กิจการด้านหนังสือพิมพ์มีความเจริญก้าวหน้าอย่างมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา หนังสือพิมพ์เป็นสื่อกลางของการถ่ายทอดความคิดเห็น เรื่องราวต่าง ๆ เขียนโดยผู้มีความรู้ และมีการศึกษา

ในสมัยรัชกาลที่ 7 ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย ในปี พ.ศ. 2475 หนังสือพิมพ์ในยุคนี้มีการเปลี่ยนแปลงหลายด้านทั้งในด้านของรูปแบบ และการพาดหัวข่าว นอกจากนี้หนังสือพิมพ์ยังถูกควบคุมเสรีภาพด้วยพระราชบัญญัติสมุดเอกสาร และหนังสือพิมพ์พุทธศักราช 2475

ในสมัยรัชกาลที่ 8 จนถึงสมัยปัจจุบัน หนังสือพิมพ์ได้มีวิวัฒนาการที่แตกต่างไปจากเดิมมากทั้งในด้านรูปแบบ เนื้อหา และการดำเนินกิจการ หนังสือพิมพ์อยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาล ซึ่งมีวิธีการควบคุมโดยการออกพระราชบัญญัติและประกาศต่าง ๆ เพื่อใช้บังคับ พระราชบัญญัติที่มีความสำคัญมากฉบับหนึ่งได้แก่ พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช 2484

หนังสือพิมพ์ของไทยในปัจจุบัน ดำเนินกิจการโดยเอกชนในรูปของบริษัทจำกัดหรือหุ้นส่วนบุคคล ปัจจุบันหนังสือพิมพ์ในฐานะที่เป็นสื่อมวลชน มีคู่แข่งประเภทอื่น เช่น โทรทัศน์ ภาพยนตร์ นิตยสาร ฯลฯ ที่สามารถเรียกความสนใจจากผู้อ่าน ผู้ดู และผู้ฟังได้อย่างมากมาย การเสนอข่าวสารเพื่อความรู้นั้นแต่เพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ หนังสือพิมพ์ยุคใหม่ จึงต้องสนองความต้องการของผู้อ่านโดย เป็น เนื้อหาด้านสารระบับน เทิงด้วย เพื่อให้แข่งขันกับสื่อมวลชนประเภทอื่น ๆ ได้

การศึกษาเรื่องประวัติความเป็นมาของหนังสือพิมพ์ไทย นับเป็นพื้นฐานสำคัญที่สามารถนำมาใช้วิเคราะห์ เนื้อหา รูปแบบ และปัญหาของการจัดทำหน้าสำหรับ เด็กและเยาวชนในหนังสือพิมพ์รายวัน โดยเฉพาะปัจจุบันพบว่าปริมาณการนำเสนอ เนื้อหาของหน้าสำหรับ เด็กและ เยาวชนในหนังสือพิมพ์รายวันแต่ละฉบับมีนโยบายที่แตกต่างกัน โดยไม่อาจปฏิเสธได้ว่า ต้นทุนในการจัดทำหนังสือพิมพ์ รวมถึงรายได้จากการจัดทำ เป็นตัวแปรสำคัญในการให้ความสำคัญกับหน้า เยาวชน

1.3 บทบาทของหนังสือพิมพ์ต่อสังคม

ในบรรดาสื่อมวลชนทั้งหลาย หนังสือพิมพ์ เป็นสื่อมวลชนประเภทหนึ่งที่มีอิทธิพลและบทบาทต่อชีวิตประจำวันของมนุษย์เป็นอย่างมาก นอกจากจะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่ก่อกวนถาวรแล้ว ข้อความที่ปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์ยังอยู่นาน เป็นเอกสารอ้างอิงทางประวัติศาสตร์ได้เป็นอย่างดีด้วย เมื่อเปรียบเทียบกับสื่อมวลชนประเภทอื่น เช่น วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และภาพยนตร์ บทบาทของหนังสือพิมพ์ได้แก่ หน้าทีและความรับผิดชอบของหนังสือพิมพ์อันมีต่อสังคม (วัลลภ สวัสดิวัลลภ, 2527)

อิทธิพลของหนังสือพิมพ์ต่อสังคมจึงหมายถึง ผลกระทบของหนังสือพิมพ์ที่ยังความเปลี่ยนแปลงให้เกิดแก่สังคมและวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงนี้บางอย่างก็มีลักษณะค่อยเป็นค่อยไป บางอย่างก็เป็นไปอย่างรวดเร็วจนสังคมปรับตัวไม่ทันและก่อให้เกิดปัญหา ดังที่ ทองใบ ทองเปาด์ (2525) ได้จำแนกอิทธิพลของหนังสือพิมพ์ที่มีต่อ รัฐและสังคมไว้ 4 ประการ สรุปได้ดังนี้

1. อิทธิพลต่อความคิดหรือทัศนคติของประชาชน ข่าวสารความเคลื่อนไหว บทความ และบทวิจารณ์ต่าง ๆ มีอิทธิพลในทางก่อให้เกิดความคิดหรือทัศนคติแก่ผู้อ่าน ซึ่งอาจจะเห็นด้วยหรือขัดแย้งก็ได้

2. อิทธิพลต่อศีลธรรมของประชาชน อิทธิพลในด้านเนื้อหาที่วิธีการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ หากเน้นข่าวอาชญากรรม ลงภาพที่ล่อแหลมต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน ลงเรื่องในเชิงลามกอนาจาร ก็ให้ผลในทางลบ แต่ถ้าเน้นในทางตรงข้าม ยกย่องสรรเสริญคนดี ลงเรื่องที่เสริมสร้างสติปัญญา ผลที่ได้ก็จะเป็นทางบวก

3. อิทธิพลต่อรสนิยมของประชาชน การเสนอข่าวสาร สารคดี บทความ ภาพ และการโฆษณาสินค้า นั้น หนังสือพิมพ์ต้องพิถีพิถันในเรื่องเนื้อหาสาระและวิธีเสนอให้มีคุณค่าต่อผู้อ่าน รวมถึงการใช้ภาษา หนังสือพิมพ์ต้องตระหนักอยู่เสมอว่า สิ่งเหล่านี้จะเป็นบทเรียน และแบบอย่างที่จะซึมซาบเข้าสู่ประชาชนผู้อ่านตลอดเวลา หากเป็นแบบอย่างที่ดีก็จะช่วยพัฒนาจิตใจและสติปัญญาให้สูงขึ้น มองเห็นว่าสิ่งใดดีงามหรือไม่ดีงาม และสิ่งใดควรหรือไม่ควร นับ เป็นอิทธิพลอย่างหนึ่งของหนังสือพิมพ์ในการปลูกฝังรสนิยมแก่ประชาชน

4. อิทธิพลต่อมาตรฐานการครองชีพของประชาชน มาตรฐานการครองชีพ หมายถึง การกินคืออยู่ดี ปัจจัยของการกินคืออยู่ดีก็คือ มีอาชีพเป็นหลักประกันมั่นคง มีสุขภาพดีทั้งจิตและกาย มีที่อยู่ถูกสุขลักษณะและสมควรแก่อัตภาพ และที่สำคัญก็คือ มีสติปัญญา รู้จักใช้วิจักษณ์ญาณ สามารถแก้ปัญหาเป็น หนังสือพิมพ์สามารถให้การศึกษาคำแนะนำแก่ประชาชนได้ โดยเสนอเป็นบทความ บทวิจารณ์ต่าง ๆ เป็นต้น

จากอิทธิพลทั้ง 4 ประการดังกล่าว ชี้ให้เห็นถึงบทบาทในฐานะสื่อสิ่งพิมพ์ที่สำคัญต่อความคิดความอ่าน และชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ซึ่งเป็นสมาชิกของสังคม ดังนั้น หนังสือพิมพ์จึงถูกคาดหวังจากสังคมให้ทำหน้าที่ต่างๆ คือ (วัลลภ สวัสดิวัลลภ, 2527)

1. การบอกเล่าข่าวสาร (to inform) เป็นหน้าที่หรือวัตถุประสงค์ประการสำคัญที่สุดของหนังสือพิมพ์ ได้แก่

1.1 เสนอข่าวที่ตรงต่อความจริง เป็นประโยชน์ ไม่มีการบิดเบือนใด ๆ ทั้งโดยเจตนาหรือเผลอเผลอ เพื่อให้ประชาชนสามารถวินิจฉัยปัญหาสาธารณะได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และมีประสิทธิภาพด้วยตนเอง

1.2 เสนอข่าวด้วยความเป็นกลาง ไม่เสนอข่าวด้านเดียว โดยเฉพาะในกรณีที่เกี่ยวข้องกับข้อขัดแย้งหรือผลประโยชน์ขัดกัน ซึ่งจะ เป็นผลกระทบถึงการให้คุณโทษแก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

1.3 เสนอข่าวด้วยความรวดเร็วทันเหตุการณ์ และมีความชัดเจนแจ่มแจ้ง ไม่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในเนื้อหาข่าว ใช้ภาษาเรียบง่าย กระชับรัดกุม ไม่หยาบคาย

1.4 เสนอข่าวที่มีค่าควรแก่การเป็นข่าว ข่าวที่มีคุณค่าจะพิจารณาได้ง่าย จากความเกี่ยวข้องของข่าวนั้นกับส่วนได้ส่วนเสียของประชาชน ข่าวที่มีคุณค่า ให้ส่วนได้มากกว่าส่วนเสีย เช่น ช่วยเสริมสร้างความเจริญ ความผาสุก และความสงบเรียบร้อยของชุมชน เช่น ข่าวของสังคม และชาติบ้านเมือง ข่าวที่ให้ความรู้ทั่วไป เป็นต้น

2. การให้คำแนะนำ (to guide) เป็นการให้การศึกษาแก่ประชาชนในเรื่องที่ควรทราบ เพื่อเตรียมตัว เพื่อความรู้ เพื่อสวัสดิการ ได้แก่

2.1 หัวข้อเกี่ยวกับบุคลิกภาพ เช่น การแต่งกาย มารยาทในสังคม การพูด การนั่ง เป็นต้น

2.2 หัวข้อเกี่ยวกับสุขภาพ เช่น การพักผ่อนหย่อนใจ การออกกำลังกาย การกินอยู่ที่ถูกสุขลักษณะ

2.3 หัวข้อเกี่ยวกับการครองชีวิตอย่างมีความสุข เช่น ชรณะกับชีวิตประจำวัน การครองเรือน การเลี้ยงลูก

2.4 หัวข้อเกี่ยวกับการอาชีพ เช่น การเพาะเห็ดหอม การทำนาถุ้ง การออกแบบเครื่องแต่งกาย การประดิษฐ์ดอกไม้

2.5 หัวข้อเกี่ยวกับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เช่น การใช้เครื่องใช้ไฟฟ้า การใช้ถนน

2.6 หัวข้อเกี่ยวกับความรู้ทั่วไป ได้แก่ เรื่องประเพณีปัญหา และเรื่องที่จะสืบทอดค่านิยม ความเชื่อ ทศนคติ และมรดกของสังคมไปสู่คนรุ่นต่อไป เช่น เอกลักษณ์ของชาติ ศิลปะพื้นบ้าน การใช้ภาษา ของดีของไทย แหล่งทัศนอาจร เป็นต้น

3. การให้ความเหตุการณ์บันเทิง คือ การเสนอสิ่งที่จะให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน และการพักผ่อนหย่อนใจคลายความเครียดแก่ผู้อ่าน หนังสือพิมพ์จำเป็นต้องตระหนักถึงความรับผิดชอบในการเลือกเฟ้น กลั่นกรอง สิ่งที่จะเสนอให้มีคุณค่าในทางริเริ่มสร้างสรรค์ และส่งเสริมจริยธรรม หลีกเลียงละเว้นที่จะเสนอสิ่งที่จะชักนำไปสู่อบายมุขหรือเพิ่มพูนกิเลสตัณหาแก่ผู้อ่าน หัวข้อที่จะเสนอได้มีหลายอย่าง เช่น การ์ตูน กีฬางานอดิเรก

4. การเป็นสื่อกลาง ในการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนกับรัฐบาล และระหว่างประชาชนกับประชาชนด้วยกัน โดยการเป็นเสียงแทนมติมหาชน ด้วยการรายงานข่าว เสนอปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนในด้านต่าง ๆ สู่รัฐบาล เช่น ด้านสวัสดิภาพ การปกครอง การเศรษฐกิจ และโดยการสอดส่องการบริหารบ้านเมือง ด้วยการวิพากษ์วิจารณ์ และเสนอความคิดเห็นในเรื่องปัญหาต่าง ๆ นอกจากนี้ หนังสือพิมพ์ยังเป็นสื่อกลางในการเป็นสะพานเชื่อมโยงระหว่างรัฐบาลกับประชาชน ทำหน้าที่

ประสานความคิดโดยถือประโยชน์ส่วนรวม เป็นที่ตั้ง แสดงทรรศนะชักจูง โน้มน้าวความคิดเห็นของประชาชนในทางที่เหมาะสมที่ควร ทั้งนี้ต้องตั้งอยู่บนรากฐานของความจริง เหตุผล และความถูกต้อง ประการสุดท้ายคือ เป็นสื่อกลางโดยการเป็นกระบอกเงาให้รัฐบาลด้วยการเสนอเรื่องราว วิพากษ์ วิจารย์ นโยบาย และการบริหารงานของรัฐบาลและหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้รัฐบาลมองเห็นข้อดีข้อเสีย หรือจุดแข็งจุดอ่อนของการบริหารงานของรัฐบาล

ซึ่งมีส่วนที่สอดคล้องกับ มนต์ชัย นินนาทนนท์ (2527) ที่กล่าวถึงหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ไว้ 6 ประการ คือ

1. เสนอข่าวสารหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่น่าสนใจต่อผู้อ่าน หน้าที่การเสนอข่าวสารเป็นหน้าที่พื้นฐานและมีความสำคัญที่สุดของหนังสือพิมพ์ และข่าวที่เสนอต้องมีความสมบูรณ์ ครบถ้วน ถูกต้อง และเที่ยงธรรม

2. วิจารย์ข่าว การวิพากษ์วิจารย์ข่าวจะช่วยให้ผู้อ่านสามารถที่จะรู้ และเข้าใจความตื้นลึกหนาบางของข่าวบางข่าวได้ และทำให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจต่อสภาพเหตุการณ์ความเป็นจริงที่เกิดขึ้น เป็นการส่งเสริมผู้อ่านให้เกิดพัฒนาการทางความคิด รู้จักมองปัญหา และสำรวจเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงรอบด้านอยู่เสมอ

3. ให้ความบันเทิง หนังสือพิมพ์ในปัจจุบันมีเนื้อหาประเภทสาระบันเทิงมากกว่าแต่ก่อน ทั้งนี้เพื่อเป็นการสนองความต้องการของผู้อ่านบางกลุ่ม เนื้อหาสาระบันเทิงเหล่านี้ ได้แก่ เรื่องประเภทตลกขบขัน การ์ตูน ปัญหาอักษรไขว้ เกมต่างๆ คอลัมน์เกี่ยวกับงานอดิเรก หรือเรื่องอื่นทำนองเดียวกัน โดยมุ่งให้เกิดความเพลิดเพลิน สนุกสนาน และพักผ่อนหย่อนใจแก่ผู้อ่านเป็นส่วนใหญ่

4. ทำหน้าที่เป็นตัวกลาง หรือสื่อกลาง ในฐานะที่เป็นสื่อมวลชนซึ่งมีหน้าที่เชื่อมโยงระหว่างบุคคล องค์กร และสถาบันต่าง ๆ เสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างสถาบันต่าง ๆ ทั้งยังก่อให้เกิดการแสดงประชามติ หรือข้อเรียกร้องตามความต้องการของประชาชน

5. ช่วยผู้อ่าน ข่าวและบทวิจารย์บางอย่าง มุ่งให้ความช่วยเหลือผู้อ่านโดยตรง เช่น คอลัมน์แนะนำสุขภาพ อาชีพ งานอดิเรก แนะนำและวิจารย์หนังสือ ศิลปะ ภาพยนตร์ สารคดีต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนั้นหนังสือพิมพ์ยังสามารถนำมาใช้เป็นอุปกรณ์ทางการศึกษา การเรียนการสอน หรืออภิปรายได้โดยตรงอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง

6. โฆษณา มีความสำคัญต่อหนังสือพิมพ์มาก หนังสือพิมพ์ต้องอาศัยโฆษณา เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการพิมพ์และอื่น ๆ จึงทำให้ราคาหนังสือไม่สูงมากนัก และโฆษณาจะ

ช่วยให้ผู้อ่านได้ทราบว่า จะซื้อหรือขายสินค้าได้ที่ไหน และช่วยให้มาตรฐานการครองชีพสูงขึ้น นอกจากนี้โฆษณายังช่วยให้ผู้อ่านสามารถรู้แหล่งที่ทางานทำ การขอความช่วยเหลือ เกิดการเปรียบเทียบสินค้า ฯลฯ เป็นต้น

Earl English and Clarence Hach (1966) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ไว้ 5 ประการ คือ

1. เสนอข่าวด้วยความถูกต้อง และเที่ยงตรง
2. วิเคราะห์ข่าวช่วยให้ผู้อ่านสามารถที่จะรู้ และ เข้าใจถึงความตื้นลึกหนาบางของข่าว
3. ให้ความบันเทิง เพื่อเป็นการสนองความต้องการของผู้อ่านบางกลุ่ม เป็นการให้ความเพลิดเพลินสนุกสนาน และพักผ่อนหย่อนใจ
4. ช่วยเหลือแนะนำผู้อ่าน เช่น คอลัมน์แนะนำเกี่ยวกับสุขภาพ
5. โฆษณา เป็นการให้บริการแก่สาธารณชนทางอ้อม

Edgar Dale (1968) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ว่า หนังสือพิมพ์ต้องรายงานข่าวที่ถูกต้องตรงตามความเป็นจริง แปลความหมายของข่าวให้ผู้อ่านทราบอย่างชัดเจน และให้ความบันเทิง

1.4 บทบาทของหนังสือพิมพ์ต่อการศึกษา

หนังสือพิมพ์เป็นสื่อมวลชนที่มีอิทธิพลต่อชีวิตประจำวันของคนในสังคม นอกจากจะเสนอข่าวประจำวันแล้ว ยังเสนอข้อความรู้แขนงต่าง ๆ มากมาย นับได้ว่าหนังสือพิมพ์มีบทบาทสำคัญต่อการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง และอาจกล่าวได้ว่าหนังสือพิมพ์ให้ความรู้แก่คนในสังคมทุก ๆ ด้าน เปรียบเป็นสถานศึกษาของผู้ใหญ่และเด็กรวมกัน

หนังสือพิมพ์มีบทบาทต่อการศึกษาของประชาชนในทุกระดับ และให้ประโยชน์เกี่ยวกับการดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคม การนำหนังสือพิมพ์มาใช้ประโยชน์ทางการศึกษาย่อมเป็นผลดีทางหนึ่งในการช่วยพัฒนาการศึกษาของประเทศ หนังสือพิมพ์เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการเรียนการสอนสำหรับการศึกษาทั้งในระบบ และนอกระบบโรงเรียน กล่าวคือ หนังสือพิมพ์สามารถให้ข่าวสารความรู้ที่เป็นประโยชน์ และส่งเสริมการเรียนในชั้นเรียนปกติ สามารถนำความรู้ที่ได้นั้น ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ทำให้เป็นคนทันต่อเหตุการณ์ สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ความเป็นไปของการดำเนินชีวิตในสังคมได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้หนังสือพิมพ์ยังช่วยส่งเสริมทักษะในการอ่าน การ

วิพากษ์วิจารณ์ ช่วยปลูกฝังให้ เป็นคนที่มีนิสัยรักการอ่าน และแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ เท่ากับ เป็นการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพประชากร ของประเทศให้มีประสิทธิภาพ อันจะเป็นรากฐานสำคัญสำหรับ การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองด้วย (วารสาร ศานติธรรม, 2533)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2521) กล่าวถึงบทบาทของหนังสือพิมพ์ต่อการศึกษาไว้ว่า ปัจจุบันได้มีการนำเอาสื่อมวลชนมาใช้เป็นสื่อการศึกษา เพื่อให้ ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ต่าง ๆ นอกเหนือไปจากการเรียนจากตำรา การอ่าน หนังสือพิมพ์ ฟังวิทยุ ชมโทรทัศน์ ภาพยนตร์ โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ให้ประโยชน์อย่าง กว้างขวางในด้านการเรียนการสอน สามารถใช้ได้ครบทุกวิชา ผู้สอนควรแนะนำให้นัก เรียนอ่านประจำและแนะนำให้รู้จักคิดวิเคราะห์

จากรายงานการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง การพัฒนาสื่อมวลชนสำหรับเด็ก ของ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2522) กล่าวถึงบทบาทของหนังสือพิมพ์ต่อการ ศึกษา โดยพิจารณาจากผลที่ผู้อ่านได้รับว่าหนังสือพิมพ์ให้คุณค่าทางการศึกษาดังนี้

1. ช่วยให้อ่านมีความรู้กว้างขวางขึ้น ข่าวสารและสารคดีบางเรื่องอาจช่วย เสริมสร้างและเพิ่มพูนความรู้ในวิชาที่เรียนให้กว้างขวางขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้เรียน เป็นคนที่ทันเหตุการณ์ และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ ความเป็นไปของการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบัน ได้อย่างดีอีกด้วย
2. ช่วยปลูกฝังนิสัยให้ เป็นคนรักการอ่าน มีความกระตือรือร้นที่จะค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ
3. ช่วยให้อ่านมีความคิดวิจารณ์เนื้อหาและเรื่องราวต่าง ๆ จากการอ่าน และ ก่อให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความเชื่อมั่นในตัวเอง
4. ทำให้ทราบความเคลื่อนไหว และการค้นคิดสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ และให้ความรู้รอบตัว
5. ข่าวการเมือง การปกครอง ทำให้อ่านรู้นโยบายการปกครองประเทศ ประพฤติตนได้อย่างถูกต้อง และรู้หน้าที่ของพลเมือง
6. ทำให้ทราบความเป็นไปของประเทศต่าง ๆ ในโลก ทราบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จึงมีประโยชน์ต่อการศึกษามานุษยศาสตร์ ประวัติศาสตร์ต่างประเทศ
7. ข่าวอาชญากรรม เป็นตัวอย่างในเรื่องศีลธรรม และความประพฤติ มีประโยชน์ด้านการศึกษาพฤติกรรมของคนในสังคมทางด้านจิตวิทยาและสังคมวิทยา
8. ให้ความรู้ทางสุขศึกษา การรักษอนามัย และการป้องกันโรค
9. ข่าวเกี่ยวกับศาสนา อารยธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ทำให้มีความรู้ทางสังคมวิทยา ประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นรายละเอียดปลีกย่อยนอกจากในตำราเรียน

10. ใช้เก็บไว้เป็นประวัติศาสตร์ นำไปเก็บ เป็นหลักฐานอ้างอิงได้
11. ใช้วิเคราะห์เหตุการณ์ในขณะนั้น
12. นำมาเป็นอุปกรณ์การเรียนการสอนในห้องเรียนได้โดยตรง เช่น ฝึกทักษะ การอ่าน การย่อความ หรือใช้นำเข้าสู่บทเรียน ประกอบเนื้อหาบางตอน

จากแนวคิดที่เกี่ยวข้อกับบทบาทของหนังสือพิมพ์ต่อการศึกษาพอจะสรุปได้ว่า หนังสือพิมพ์ เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีเนื้อหาครอบคลุมศาสตร์ในแต่ละด้าน อันมีส่วนสำคัญในการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์ ไม่ว่าจะสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ อยู่ที่คุณผู้อ่านจะเลือกรับ และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ และไม่จำกัดเฉพาะการศึกษาในระบบโรงเรียนเท่านั้น แต่ยังคงครอบคลุมถึงศึกษานอกระบบ และ การศึกษาตลอดชีวิต แต่ทั้งนี้ก็ไม่อาจปฏิเสธว่า เนื้อหา และสาระที่ได้รับจากหนังสือพิมพ์ อาจมีผลต่อพฤติกรรมเลียนแบบ โดยเฉพาะต่อเด็กและเยาวชน

1.5 บทบาทของหนังสือพิมพ์ต่อ เด็กและ เยาวชน

เพื่อความกระจ่างในแนวคิดเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อมวลชน ที่มีอิทธิพลต่อเด็กและเยาวชน จะขอนำทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อมวลชนมากล่าวถึง ๓ ที่นี้ คณะอนุกรรมการศึกษาบทบาทสื่อมวลชนในการพัฒนาเด็ก (2535) กล่าวถึงอิทธิพล หรือผลของสื่อมวลชนที่มีต่อผู้รับสารนั้นหมายถึง ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดแก่บุคคลผู้ได้รับสาร การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอาจจะเกิดได้หลายระดับ ตั้งแต่ระดับความรู้ ความคิด เห็น ค่านิยม จนกระทั่งเกิดเจตคติ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงความประพฤติ การปฏิบัติ และพฤติกรรมต่าง ๆ

ในช่วงปี พ.ศ. 2463-2473 นักทฤษฎีการสื่อสารได้เสนอรูปแบบของทฤษฎีสื่อสารจันทวะเดียว (one-step flow of communication) โดยกล่าวว่า ผลหรืออิทธิพลของสารที่มีต่อผู้รับสารเกิดขึ้นเหมือนผลการฉีดยา hypodemic needle model หรือ bullet effect หรือ trigger effect กล่าวคือ อิทธิพลของการสื่อสารที่มีต่อผู้รับสารมิใช่เกิดโดยตรงต่อผู้รับสารเฉพาะตัว เนื้อหาของสารเท่านั้น แต่ขึ้นอยู่กับตัวผู้ส่ง และวิธีการส่งสารด้วย อิทธิพลที่เกิดขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม ในเวลาต่อมาแนวคิดเกี่ยวกับการแพร่กระจายสื่อสารได้พัฒนาเป็นทฤษฎีการสื่อสารที่มีหลายขั้นตอน (multi-steps flow theory) นั่นคือ การสื่อสาร การแพร่กระจายข่าวสาร และอิทธิพลที่เกิดต่อผู้รับสารเป็นกระบวนการสลับซับซ้อน หลายช่วงตอน และมีอิทธิพลต่อเนื่องซึ่งกันและกัน สารซึ่งมีสาระเนื้อหาเดียวกันอาจจะไม่เกิดอิทธิพลต่อผู้รับไปในแนวทางเดียวกัน เพราะแต่ละบุคคลต่างก็มีการเลือกรับ ความสนใจ การรับรู้ การเก็บรักษา

และเพิ่มพูนข่าวสารแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ส่วนตัวของแต่ละบุคคล บุคลิกภาพ เพศ อายุ กลุ่มเพื่อน และลำดับชั้นในสังคม ตลอดจนช่วงระยะเวลาของการเปิดรับข่าวสาร ฯลฯ และในขณะที่คุณลักษณะของสื่อ การแพร่กระจาย นโยบาย และเนื้อหาของข่าวสารต่าง ๆ ที่สื่อมวลชนเสนอ มีอิทธิพลต่อบุคคลผู้รับสาร และต่อสังคมนั้น ๆ ระบบต่าง ๆ ในสังคมก็ย่อมเป็นตัวกำหนดขอบเขตของระบบสื่อ นโยบาย และเนื้อหาของสื่อมวลชนเช่นเดียวกัน ดังนั้น นโยบาย การทำงาน การติดตาม คัดเลือกข่าวสาร และเหตุการณ์ต่าง ๆ ในเนื้อหาของสื่อมวลชน รวมทั้งการควบคุม สนับสนุนการแพร่กระจายสื่อมวลชน เพื่อกลุ่มบุคคล เป้าหมายบางกลุ่ม บางเวลา ย่อมขึ้นอยู่กับระบบการจัดองค์กรของสังคมนั้น ๆ

เนื้อหาของหนังสือพิมพ์นับ เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดของเด็กและเยาวชน ดังนั้นในการพัฒนาเด็กและเยาวชนโดยผ่านสื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ จึงเป็นสิ่งที่ เป็นประโยชน์อย่างยิ่งหากใช้ในทางที่ถูก เนื่องจากเด็กและเยาวชนไทยในปัจจุบันให้ความสนใจกับหนังสือพิมพ์รายวันมากขึ้น ผู้จัดทำหนังสือพิมพ์รายวันหลายฉบับจึง เริ่มมองเห็นความสำคัญของเด็กที่จะจูงใจให้ผู้ปกครองซื้อหนังสือพิมพ์ของตนมากขึ้น จึงได้จัดหน้าสำหรับ เด็กและ เยาวชน เป็นพิเศษ ในระยะหลังหนังสือพิมพ์รายวันจัดหน้า และคอลัมน์สำหรับ เด็กและ เยาวชน เพิ่มมากขึ้นแทบทุกฉบับ หนังสือพิมพ์ฉบับแรกที่จัดหน้า สำหรับ เด็กและ เยาวชนคือหนังสือพิมพ์บ้านเมือง โดยจัดเต็มหนึ่งหน้า ปรากฏว่าได้รับความสนใจจากเด็กและ เยาวชนอย่างมาก (จันโททัย กสิบ เชม, 2526)

ปัจจุบันเด็กและ เยาวชนตระหนักถึงความสำคัญของหนังสือพิมพ์ และให้ความสนใจ เป็นอย่างมาก ซึ่งเห็นได้จากผลการวิจัย เรื่อง อิทธิพลของสื่อต่อเด็กในกรุงเทพมหานคร ของสุกัญญา ตีระวนิช และ นันทริกา คุ้มไพโรจน์ (2527) พบว่า เด็ก 99.3% ของกลุ่มตัวอย่าง อ่านหนังสือพิมพ์รายวันที่มีหน้าสำหรับ เด็กและการที่หนังสือพิมพ์ เองก็ยอมรับ ความสำคัญของผู้อ่านที่เป็น เด็กและ เยาวชน ซึ่งเห็นได้จากการจัดทำหน้าสำหรับ เด็ก และ เยาวชน เป็นประจำในหลาย ๆ ชื่อฉบับ และมีบทความเพื่อเด็กที่เป็นไปในทางสร้างสรรค์มากขึ้น (จุฑาทิพย์ สุวรรณวงศ์, 2523)

ประโยชน์ที่เด็กได้รับจากการอ่านหนังสือพิมพ์มีดังนี้ คือ

1. เด็กได้รับความรู้หลายด้าน ช่วยยกระดับสติปัญญาแก่เด็ก เนื่องจากหนังสือพิมพ์ช่วยพัฒนาทางด้านความรู้ และความคิดมากที่สุด เช่น ความรู้รอบตัว รู้ทันเหตุการณ์ต่าง ๆ บทความ และบทวิจารณ์ให้ประโยชน์ในด้านความคิดริเริ่ม

2. ช่วยให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ เช่น การเปิดคอลัมน์ฝึกสมอง ลองปัญหา ทายปัญหาชิงรางวัล ต่อภาพ ฯลฯ
3. ให้ความเพลิดเพลิน เกิดอารมณ์ขัน ได้พักผ่อนสมอง
4. ได้ข้อคิด และคติธรรมในบางเรื่อง เช่น เกี่ยวกับคติธรรม และสอดแทรก คติธรรมอันดี แนะนำบุคคลที่ประกอบกรรมดี แนะนำการวางตัว เตือนให้ระวังภัย อันตรายต่าง ๆ เช่น ภัยจากยาเสพติด ภัยธรรมชาติ ภัยจากโจรผู้ร้าย ฯลฯ
5. เด็กได้ใช้เวลาให้เป็นประโยชน์จากการอ่านหนังสือพิมพ์ เก็บเอาสิ่งที่น่าสนใจ และน่าสนใจไปใช้ประกอบการเรียน และการพูดคุย
6. เป็นการพัฒนาทักษะในการอ่าน ถ้าหนังสือพิมพ์มีเนื้อหาที่เด็กสนใจก็จะช่วย จูงใจให้เด็กอ่านบ่อย ๆ และสม่ำเสมอ รู้ค่าและศรัทธาใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นตามประสบการณ์ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะครุศาสตร์, 2522)

1.6 เนื้อหาในหน้าสำหรับเด็กและเยาวชน

เนื้อหาในหน้าสำหรับเด็กและเยาวชน หมายถึง เนื้อหาในหน้าหนังสือพิมพ์รายวันที่ จัดสำหรับ เด็กและ เยาวชนโดยเฉพาะเป็นประจำ ซึ่งเนื้อหาในหน้าดังกล่าวควรจะเป็น เนื้อหาที่มีความเหมาะสม และเป็นที่น่าสนใจของเด็กและเยาวชน แต่เนื่องจากหน้า สำหรับ เด็กและ เยาวชนถือเป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหาทั้งหมดของหนังสือพิมพ์ ณ ที่นี้จึงจะ ขอกล่าวถึง เนื้อหาของหนังสือพิมพ์โดยภาพรวมก่อน เป็นลำดับแรก

ชวรัตน์ เชิดชัย (2520) ได้แบ่งเนื้อหาของหนังสือพิมพ์ไว้ 3 ประการ สรุปได้ ดังนี้ คือ

1. ข่าว เนื้อหาสำคัญที่สุดของหนังสือพิมพ์ คือ ข่าวทุกประเภท บางคนอาจ กล่าวได้ว่า ข่าวควรมีการเสนอในลักษณะที่ตรงไปตรงมา หรือการเขียนข่าวควรมีความเที่ยงธรรม ไม่เอนเอียง กรณีจะเป็นเช่นไรก็ตาม ข่าวทุกข่าวมักจะมีหลายแง่มุม ผู้สื่อข่าวและผู้ทำการบรรณาธิการที่ดีควรเสนอข่าวให้ครอบคลุมแง่มุม เหล่านั้นให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
2. บทบรรณาธิการ และคอลัมน์ เนื้อหาอีกอย่างหนึ่งของหนังสือพิมพ์ ได้แก่ บทบรรณาธิการ และคอลัมน์ต่าง ๆ บทบรรณาธิการเป็นความเห็นของหนังสือพิมพ์ เกี่ยวกับสภาพการณ์ สิ่งแวดล้อม หรือเรื่องที่เสนอเป็นข่าวอยู่ในขณะนั้น ส่วนคอลัมน์ คือบทความหรือข้อเขียนเรื่องใด เรื่องหนึ่งที่ลงพิมพ์ เป็นประจำในหนังสือพิมพ์
3. บทความ สารคดี และบันเทิงคดี นับเป็นองค์ประกอบสำคัญของ เนื้อหา หนังสือพิมพ์ เป็นการเพิ่มเติมเนื้อหาให้ผู้อ่านนอกเหนือไปจากข่าว เรื่องประเภทนี้จะมิ

มากนักน้อย เพียงใจย่อมขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ ประเภท และนโยบายของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ เป็นสำคัญ

ซึ่งสอดคล้องกับ รัชฎาน อินทรกำแหง (2520) ที่แบ่งเนื้อหาของหนังสือพิมพ์ออกเป็น

1. ข่าว เป็นเนื้อหาที่สำคัญที่สุดของหนังสือพิมพ์รายวัน และต้องเป็นข่าวสด เพราะทุกคนที่หยิบหนังสือพิมพ์ขึ้นมาอ่าน ย่อมไม่มีความต้องการอย่างอื่นมากไปกว่าต้องการรู้ข่าวความเคลื่อนไหว หรือความเป็นไปในสังคม หรือสิ่งแวดล้อมรอบตัวในวันหนึ่งๆ ฉะนั้น ผู้จัดทำหนังสือพิมพ์ที่ดีจึงต้องอุทิศเนื้อที่ส่วนใหญ่ของหนังสือพิมพ์ให้เป็น เนื้อที่สำหรับข่าว

2. บทบรรณาธิการ เป็นเนื้อหาที่กินเนื้อที่ไม่มากนัก อาจเป็นเพียงหนึ่ง หรือสองคอลัมน์เท่านั้น แต่เป็นคอลัมน์ที่มีความหมาย และสำคัญอย่างยิ่ง เพราะบทบรรณาธิการนั้น เท่ากับ เป็นบทนำของหนังสือพิมพ์ อันเป็นการแสดงถึงนโยบายของหนังสือพิมพ์ฉบับนั้น บทบรรณาธิการ หรือบทนำนี้มักจะพิมพ์ด้วยตัวอักษรล้อมกรอบด้วยเส้นหนัก และจะพิมพ์ในหน้าใดหน้าหนึ่งโดยไม่เปลี่ยนแปลง

3. บทความ กองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ได้แบ่งเนื้อที่ไว้สำหรับบทความต่าง ๆ อันมีส่วนสัมพันธ์กับข่าว หรือเพื่อให้ความรู้แก่ผู้อ่านได้เข้าใจในเรื่องที่เกี่ยวกับข่าวนั้น ได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น บทความที่เลือกลงอาจเป็นบทความที่เกี่ยวกับ เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม การศึกษา และสารคดีความรู้อื่น ๆ ซึ่งอาจใช้เนื้อที่สำหรับบทความเหล่านี้ประมาณ 10 เปอร์เซ็นต์ ของเนื้อที่ทั้งหมด

นอกจากนี้ มนต์ชัย นินนาทนนท์ (2527) ยังได้แบ่งเนื้อหาของหนังสือพิมพ์ไว้ 3 ประการ เช่นเดียวกัน

1. ข่าว เป็นเนื้อหามูลฐานของหนังสือพิมพ์ มีความสำคัญต่อหนังสือพิมพ์มาก สมัยเริ่มแรกที่มีหนังสือพิมพ์แข่งขันกันน้อยนั้น มักจะเสนอเนื้อหาข่าวสารเป็นส่วนใหญ่ เช่น ข่าวการเมือง ข่าวอาชญากรรม เป็นต้น แต่ในปัจจุบันหนังสือพิมพ์มีคู่แข่งขันประเภทอื่น ๆ มาก จึงต้องมีการเน้นเนื้อหาด้านสารบรรณ เติงด้วย เพื่อให้สามารถแข่งขันสื่อมวลชนประเภทอื่น ๆ ได้

2. บทบรรณาธิการ และคอลัมน์ เนื้อหาอีกอย่างหนึ่งของหนังสือพิมพ์ ได้แก่ บทบรรณาธิการ และคอลัมน์ต่าง ๆ บทบรรณาธิการเป็นความเห็นของหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับสถานการณ์สิ่งแวดล้อม หรือเรื่องที่เสนอเป็นข่าวอยู่ในขณะนั้น ส่วนคอลัมน์ คือ บทความหรือข้อเขียนเรื่องใด เรื่องหนึ่งที่ลงพิมพ์เป็นประจำในหนังสือพิมพ์

3. บทความ สารคดี และบันเทิงคดี เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของเนื้อหา

หนังสือพิมพ์ เนื้อหาประเภทนี้จะลงคละไปกับข่าวตลอดทั้งฉบับ เป็นการเพิ่มเติมเนื้อหาให้ผู้อ่านนอกเหนือไปจากข่าว เนื้อหาประเภทนี้จะมีมาน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ ประเภท และนโยบายของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ เป็นสำคัญ

วัลลภ สวัสดิวัลลภ (2527) ยังได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับเนื้อหาของหนังสือพิมพ์สรุปได้ว่า เนื้อเรื่องของหนังสือพิมพ์จะมีลักษณะไปในแนวใดก็จะขึ้นอยู่กับประเภท และวัตถุประสงค์ของหนังสือพิมพ์ฉบับนั้น เช่น หนังสือพิมพ์รายวัน วัตถุประสงค์ก็คือ เสนอข่าวสาร ความรู้ ความคิดเห็น ความบันเทิง ดังนั้นเนื้อหาของหนังสือพิมพ์รายวันจึงมีรายการข่าวต่าง ๆ ทั้งข่าวสด ข่าวน่าสนใจทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ เช่น เหตุการณ์ประจำวัน ข่าวการเมือง ข่าวเศรษฐกิจ ข่าวกีฬา ข่าวบันเทิง ข่าวสังคม ในด้านการเสนอความรู้ ความคิดเห็น และความบันเทิง ก็จะมีคอลัมน์ต่าง ๆ เช่น คอลัมน์วิจารณ์ คอลัมน์สุขภาพ คอลัมน์แนะนำ คอลัมน์กีฬา ฯลฯ นอกจากนี้ก็มีแจ้งความโฆษณาสินค้าและบริการ เป็นต้น

จากทัศนะต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการจำแนกเนื้อหาในหน้าสำหรับเด็กและเยาวชนในหนังสือพิมพ์รายวัน ซึ่งมีความแตกต่างจากเนื้อหาของหนังสือพิมพ์โดยรวมทั้งฉบับ ที่ส่วนใหญ่จะมุ่งไปที่การนำเสนอข่าวเป็นสำคัญ ขณะที่หน้าสำหรับเด็กและเยาวชนจะเน้นเนื้อหาประเภทที่เป็นคอลัมน์ บทความ สารคดี รวมถึงเนื้อหาประเภท การ์ตูน นิทาน เกม ทั้งนี้เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการ และความสนใจของเด็ก และเยาวชนนั่นเอง

การจำแนกเนื้อหาในหน้าสำหรับเด็กและเยาวชนในหนังสือพิมพ์รายวันผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์จำแนกตาม ชญา เปรมโยชิน (2527) และโสมนัส สุจริตกุล (2536) ในการแบ่งประเภทเนื้อหาออกเป็น

สารคดีและคอลัมน์ สารคดี หมายถึงข้อเขียนที่เสนอสาระ และข้อเท็จจริงทั้งในอดีตและปัจจุบันมิใช่เรื่องแต่ง คอลัมน์ หมายถึงข้อเขียนเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ลงพิมพ์เป็นประจำในหนังสือพิมพ์ แบ่งออกเป็น

บทบรรณาธิการ ทักทาย หมายถึง ข้อเขียนที่มีลักษณะเป็นบทนำ บอกเล่าถึงสภาพการณ์ และสร้างความคุ้นเคย เป็นกันเองกับผู้อ่าน แสดงออกซึ่งความคิดเห็นนโยบายที่เป็นจุดยืน

ด้านวิชาการ หมายถึง ข้อเขียนที่มีลักษณะเนื้อหาเป็นข้อเท็จจริง และตรงกับเนื้อหาในหลักสูตรวิชาเรียน

ด้านประวัติศาสตร์ และประวัตินุคคล หมายถึง ข้อเขียนที่มีเนื้อหาหลักเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ และชีวประวัติของบุคคลสำคัญ

ด้านวิทยาศาสตร์ และ เทคโนโลยี หมายถึง ข้อเขียนที่มีเนื้อหาหลักเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งประดิษฐ์

ด้านภาษาไทย หมายถึง ข้อเขียนที่มีเนื้อหาหลักเกี่ยวกับภาษาไทย ทั้งไวยากรณ์ และการใช้

ด้านภาษาต่างประเทศ หมายถึง ข้อเขียนที่มีเนื้อหาหลักเกี่ยวกับภาษาต่างประเทศ อาทิ ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส ทั้งไวยากรณ์ และการใช้

ด้านความรู้ทั่วไป เกร็ดความรู้ หมายถึง ข้อเขียนที่มีเนื้อหาที่ให้ความรู้ในด้านต่าง ๆ รวมถึงเกร็ดเล็กเกร็ดน้อย ข่าวคราวความเป็นไปทั้งในประเทศ และต่างประเทศ ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อผู้อ่าน

ด้านชีวิตสัตว์ สัตว์เลี้ยง หมายถึง ข้อเขียนที่มีเนื้อหาหลักเกี่ยวกับสัตว์ ทั้ง สัตว์เลี้ยง สัตว์ป่า แมลง และการตอบปัญหาเกี่ยวกับสัตว์

ด้านกีฬา หมายถึง ข้อเขียนที่มีเนื้อหาหลักเกี่ยวกับกีฬาประเภทต่าง ๆ ทั้งกติกา การแข่งขัน และประวัติความเป็นมา

ด้านดนตรี หมายถึง ข้อเขียนที่มีเนื้อหาหลักเกี่ยวกับการวิจารณ์ หรือรายงานเกี่ยวกับเครื่องดนตรี และเพลง

ด้านงานอดิเรก และประติษฐ์สิ่งของ หมายถึง ข้อเขียนที่มีเนื้อหาหลักเสนอวิธี ประติษฐ์ หรือทดลอง ที่เด็กสามารถทำได้ในเวลาว่าง นอกจากนี้ยังรวมถึงการเก็บสะสม

ด้านธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม หมายถึง ข้อเขียนที่มีเนื้อหาหลักเกี่ยวกับความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์ธรรมชาติ

ด้านภาพยนตร์ บันเทิง หมายถึง ข้อเขียนที่มีเนื้อหาหลักเกี่ยวกับการวิจารณ์ หรือรายงานเกี่ยวกับภาพยนตร์ และบันเทิง

ด้านจิตวิทยา แนะนำ หมายถึง ข้อเขียนที่มีเนื้อหาหลักเกี่ยวกับการให้คำแนะนำ ปรึกษา อาทิ ปัญหาชีวิต แนวทางการศึกษาต่อ

ด้านเกษตร พืช หมายถึง ข้อเขียนที่มีเนื้อหาหลักเกี่ยวกับการเกษตร และพืช

แนะนำหนังสือ หมายถึง ข้อเขียนที่มีเนื้อหาหลักเกี่ยวกับการวิจารณ์ และแนะนำหนังสือ

ลำนำ กลอน เพลง หมายถึง ข้อเขียนในลักษณะร้อยกรอง รวมถึงเนื้อเพลง

สุภาษิต คำพังเพย หมายถึง ข้อเขียนที่มีเนื้อหาหลักเกี่ยวกับการอธิบายสุภาษิต และคติพจน์

สื่ूपเยาวชน กิจกรรมเยาวชน หมายถึง ข้อเขียนที่มีเนื้อหาหลักเกี่ยวกับการสัมภาษณ์เด็ก และเยาวชน รวมถึงการรายงานข่าวกิจกรรมต่าง ๆ ที่เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วม

แนะนำเพื่อนใหม่ สัมผัสสมาชิก หมายถึง ข้อเขียนที่มีลักษณะ เป็นการแนะนำตัว และเชิญชวนให้ผู้อ่านส่งจดหมายเข้ามาแนะนำตัว รวมถึงสมัครเป็นสมาชิกของสโมสร

แนะนำเกมคอมพิวเตอร์ หมายถึง ข้อเขียนที่มีเนื้อหาหลักเกี่ยวกับการวิจารณ์ และแนะนำ เกมคอมพิวเตอร์

ตอบปัญหา หมายถึง ข้อเขียนที่ตั้งคำถาม มีเฉลย รวมถึงเปิดโอกาสให้ผู้อ่านส่งจดหมาย เข้ามาตอบคำถามชิงรางวัล

ตอบจดหมาย หมายถึง ข้อเขียนที่ผู้เขียนตอบจดหมายที่ผู้อ่านส่งมา

แสดงความคิดเห็น ทศนะ หมายถึง ข้อเขียนที่เปิดโอกาสให้ผู้อ่านเขียนแสดงความคิดเห็น และทศนะในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

ประกวดวาดภาพ หัวข้อภาพ ระบายสี หมายถึง ข้อเขียนที่เปิดโอกาสให้ผู้อ่านส่งภาพวาดเข้ามาประกวด หรือหัวข้อภาพตามแบบฝึก หรือหัวข้อระบายสีลงในภาพที่กำหนด

ประกวด/หัด แต่งเรื่องสั้น นิทาน กลอน หมายถึง ข้อเขียนที่เปิดโอกาสให้ผู้อ่านส่งเรื่องสั้น นิทาน หรือกลอน เข้ามาประกวด หรือตีพิมพ์ลงในหน้าสำหรับเด็กและเยาวชน

ข่าวประชาสัมพันธ์ หมายถึง ข่าวที่มีวัตถุประสงค์เพื่อบอกเล่าเกี่ยวกับกิจกรรมขององค์กรต่าง ๆ

ด้านสุขภาพ หมายถึง ข้อเขียนที่มีเนื้อหาหลักเกี่ยวกับโรค การปฐมพยาบาล และความรู้เกี่ยวกับการดูแลรักษาสุขภาพตัวเอง

ขุบชิบ หมายถึง ข้อเขียนที่เป็นเรื่องราวของบุคคลในสังคม หรือบุคคลที่เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป มุ่งสนองความต้องการทางธรรมชาติของมนุษย์ที่อยาก รู้อยากเห็น เรื่องของบุคคลอื่น

การ์ตูน หมายถึง ภาพลายเส้น ที่เขียนเพื่อสร้างอารมณ์แก่ผู้ดู สื่อสารโดยใช้ลายเส้น แสดงอารมณ์ความรู้สึกและความหมายของภาพ โดยมากใช้รูปแบบเกินจริง และสร้างอารมณ์สนุกสนาน แบ่งออกเป็น

การ์ตูนขำขัน หมายถึง การ์ตูนที่มีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อความบันเทิง

การ์ตูนเรื่อง หมายถึง การ์ตูนที่แต่งเป็นเรื่องราว มีตัวละครเป็นตัวเอกในการเดินเรื่องในลักษณะการบันเทิง แต่สอดแทรกความคิดเห็น หรือเนื้อหาบางอย่างเอาไว้ โดยผู้อ่านไม่รู้ตัว

การ์ตูนความรู้ หมายถึง การ์ตูนที่มีเนื้อหาหลักเกี่ยวกับความรู้เสริมหลักสูตรวิชาต่าง ๆ ในโรงเรียน

เกม หมายถึง เนื้อหาประเภทที่เด็กใช้เล่นสนุกได้ เช่น ปริศนาอักษรไขว้ การต่อเติมภาพ การถ่ายภาพ เป็นต้น เนื้อหาประเภทเกม แบ่งออกเป็น

- เกม เสริมคณิตศาสตร์
- เกม เสริมวิทยาศาสตร์
- เกม เสริมภาษาอังกฤษ
- เกม เสริมภาษาไทย
- เกมทดสอบ เซาว์น
- เกม เสริมความรู้ทั่วไป

นิทาน หมายถึง เรื่องแต่ง นิทานในหน้าสำหรับเด็กและเยาวชน มีทั้ง เรื่องแต่งที่เล่าต่อ ๆ กันมา และเรื่องที่เกิดขึ้นใหม่ในแนวจินตนาการ แบ่งออกเป็น

- นิทานที่มีคติสอนใจ หมายถึง นิทานที่มีเนื้อหาสอนคติธรรม
- นิทานอิงประวัติศาสตร์ หมายถึง นิทานที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์
- นิทานวิทยาศาสตร์ หมายถึง นิทานที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับวิทยาการ เช่น สารเคมี ยานอวกาศ

นิทานบันเทิง หมายถึง นิทานที่มีวัตถุประสงค์เพื่อความบันเทิง

โฆษณา หมายถึง เนื้อหาสำหรับประกาศข่าวสารเกี่ยวกับสินค้า โดยสินค้า หรือบริการที่ต้องการประกาศข่าวนั้นจะต้องจ่ายเงิน หรือให้ผลประโยชน์อื่นเพื่อซื้อ เนื้อหา แบ่งออกเป็น

- โฆษณาสินค้า
- โฆษณาบริการ
- โฆษณาสถาบันการศึกษา
- โฆษณาสถาบันเรียนพิเศษ
- โฆษณาสมัครงาน

1.7 รูปแบบการนำเสนอเนื้อหาสำหรับเด็กและเยาวชน

การนำเสนอเนื้อหาให้เด็กสนใจ ต้องอาศัยรูปแบบที่เหมาะสม เช่น การให้ความรู้ความบันเทิง เป็นการจุดเสริมความรู้ การเสนอเนื้อหาที่เป็นประโยชน์ให้เด็กรับและจดจำนั้น จะต้องเลือกรูปแบบให้เด็กสนใจ และเลือกอ่านก่อนเป็นขั้นแรก โดยทั่วไป เด็กเล็กจะชอบการ์ตูนลายเส้นง่าย ๆ สีสดใส เด็กโตในวัย 8-12 อาจสนใจรูปภาพประกอบ เป็นต้น การดึงดูดใจให้เด็กสนใจเนื้อหา ช่วยให้เด็กเลือกรับสาร และใช้

สื่อเพื่อความพอใจได้ ดังนั้น รูปแบบการนำเสนอ จึงมีผลต่อความนิยมของผู้อ่าน และส่งผลถึงความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ (โสมนัส สุจริตกุล, 2536)

1.7.1 การออกแบบจัดหน้าสิ่งพิมพ์

ความก้าวหน้าทางด้านการพิมพ์ทำให้การผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ขึ้นจำนวนมาก สิ่งพิมพ์แต่ละประเภทมีหน้าที่และบทบาทที่แตกต่างกันออกไปตามบุคลิกของสิ่งพิมพ์นั้น ๆ การออกแบบจัดหน้าจะสอดคล้องไปกับลักษณะ เนื้อหาและลักษณะของรูปเล่ม , ซึ่งจะเปลี่ยนไปตลอดเวลา ในการคิดและวางแผนการออกแบบจึงควรศึกษาถึงวัตถุประสงค์และประเภทของสิ่งพิมพ์อย่างละเอียด นักออกแบบจะต้องบิณฑลที่ว่า "การออกแบบจัดหน้าเป็นศิลปะที่ต้องจัดทำด้วยความประณีตและรอบคอบ เพื่อสนองความสะดวกในการสื่อสาร" การแข่งขันกันอย่างสูงในการนำเสนอสาระข้อมูลลงในสื่อ การออกแบบจัดหน้าจึงมีบทบาทในอันที่จะมีส่วนร่วมสร้างสรรค์และพัฒนาให้สื่อเหล่านั้นน่าสนใจยิ่งขึ้น (วรวงศ์ วรชาติอุคมพงศ์, 2535)

กำธร สติรกุล (2525) ได้ให้ความหมายของการจัดหน้าสิ่งพิมพ์ หรือ การเลย์เอาต์ ไว้ด้วยคำง่าย ๆ ว่าหมายถึงการเอาปัจจัยต่าง ๆ มารวมเข้าไว้ในหน้าหนังสือหน้าเดียวกัน คือการเอาภาพ เอาสี เอาตัวหนังสือมาวางลงในตำแหน่งต่าง ๆ ของหน้าหนังสือ เพื่อให้เป็นรูปเล่มขึ้น

อาจกล่าวโดยรวม ๆ ได้ว่า เป้าหมายของการจัดหน้าก็คือ การสร้างความสนใจแก่ผู้อ่านให้ขบขันดู และเปิดอ่านเนื้อหาโดยตลอด ดังนั้นจึงต้องอาศัยทั้งความรู้ด้านศิลปะ จิตวิทยา และความคิดสร้างสรรค์

การจัดหน้าที่ดี นอกจากจะสร้างความสนใจแรกเห็นแล้ว ยังควรจะต้องดึงดูดความสนใจมากพอที่ผู้อ่านจะอ่านเรื่องราวแต่ละหน้า แต่ละเรื่อง ที่ปรากฏไม่ว่าการออกแบบหรือจัดหน้าจะออกมาในลักษณะใดก็ตาม ควรจะมีความหมายบางอย่างปรากฏอยู่เสมอ นั่นก็คือ ความพยายามและความสามารถของบรรณาธิการฝ่ายศิลป์ ในการถ่ายทอดความคิดและเนื้อหาของเรื่องราวได้ทันทีโดยวิธีง่าย ๆ ไม่ซับซ้อนจนเกินไป เป้าหมายคือผู้อ่านสามารถจะรับการสื่อสารนั้นได้อย่างรวดเร็ว ลักษณะการจัดหน้าที่ดี จึงไม่ควรจะเป็นอุปสรรคต่อการสื่อความหมาย ความเข้าใจในเรื่องรานั้น ๆ เหตุที่มีการออกแบบและจัดหน้า แทนที่จะเป็นการจัดหน้าเฉยๆนั้น ก็น่าจะเป็นเพราะว่า การจัดหน้า (Layout) คือการจัดวางเนื้อหา รูปภาพ และองค์ประกอบต่าง ๆ ให้เป็นระเบียบและน่าอ่าน

1.7.2 วัตถุประสงค์ของการจัดหน้าสิ่งพิมพ์

สิ่งพิมพ์ต่างๆ จะประกอบด้วย ภาพ ข่าว บทความ เรื่องราวต่าง ๆ จึงต้องมีการจัดหน้าให้ถูกต้อง ตามจุดมุ่งหมายของสิ่งพิมพ์นั้น ๆ โดยทั่วไปมีจุดมุ่งหมายดังนี้ คือ (วัลลภ สวัสดิวัลลภ, 2527)

1. ทำให้เป็นที่ดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน (Attracting) การจัดหน้าเป็นศิลปะที่ต้องใช้จิตวิทยาด้วย จะทำให้ดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน

2. เพื่อช่วยผู้อ่านให้ได้รับข่าวสาร หรือข้อสนเทศอย่างรวดเร็ว (Helping) การจัดหน้าที่ช่วยในการอ่านได้รวดเร็วเป็นเรื่อง ๆ ไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือพิมพ์ ทั้งนี้การจัดลำดับของเรื่อง การวางภาพ การใช้ตัวอักษรต้องช่วยในการอ่านด้วย

3. สร้างความทรงจำและความน่าสนใจต่อผู้อ่าน (Recognizing) การจัดหน้าที่มีความประทับใจต่อผู้อ่านส่วนใหญ่ นั้น เป็นแนวทางที่จะส่งเสริมให้สิ่งพิมพ์ฉบับนั้นอยู่ในความทรงจำของผู้อ่านได้ การใช้ภาพ การให้สี การใช้อักษรของตนเองก็ดี หากจัดองค์ประกอบให้เข้ากันได้อย่างถูกต้อง เป็นที่ถูกต้องตาต้องใจผู้อ่านแล้ว สิ่งเหล่านี้จะเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้อ่านจดจำไปตลอด

4. เพื่อสร้างบุคลิกลักษณะสิ่งพิมพ์ (Personality) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือพิมพ์ และนิตยสารหรือวารสาร ในการจัดหน้า หน้าแรก และหน้าใน จะต้องเป็นที่ดึงดูดตาดึงดูดใจแก่ผู้อ่าน และเป็นเสมือนบุคลิกของหนังสือพิมพ์หรือนิตยสารนั้น ๆ ด้วยผู้อ่านจะมองเห็นว่า หนังสือฉบับนั้นมีแบบหรือลักษณะไปในทางใด ทำให้เกิดภาพพจน์ (Image) แก่ผู้อ่านขึ้น การจัดหน้าตามจุดประสงค์ดังกล่าวนี้ จึงขึ้นอยู่กับเนื้อหาและองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีต่อผู้อ่านเป็นสำคัญ

5. เพื่อจัดลำดับความสำคัญของเรื่องหรือข่าวสาร (Grading) การจัดลำดับหน้าของหนังสือพิมพ์และนิตยสารในตำแหน่งต่าง ๆ เป็นประจำ หรือการจัดตำแหน่งของหัวข่าวตามลำดับความสำคัญ ย่อมช่วยให้เกิดความสะดวกต่อการอ่าน เพราะเมื่อเรื่องหรือข่าวสารถูกจัดไว้อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อยแล้ว ผู้อ่านก็ไม่ต้องเสียเวลา และใช้ความพยายามที่จะอ่านมากมายนัก สามารถรู้ได้ทันทีว่า เรื่องนั้นตั้งต้นหน้าไหน ต่อหน้าไหน เรื่องใดมีความสำคัญ หรือน่าสนใจ

ความสวยงามของการจัดหน้าที่ดีนั้นอยู่ที่ใดเป็นคำถามที่ยากมาก เพราะคนเราต่างมีความรู้สึกกับสิ่งต่าง ๆ ไม่เหมือนกัน อย่างไรก็ตามการจัดวางรูปหน้าที่สวยงามจะต้องเรียบง่าย มีความสมดุลระหว่างสิ่งต่าง ๆ ในหน้า และประสมประสานกันได้อย่างน่าชื่นชม

1.7.3 การออกแบบจัดหน้าหนังสือพิมพ์

วรวงศ์ วรชาติอุดมพงศ์ (2535) กล่าวว่า ลักษณะเฉพาะของหนังสือพิมพ์ก็คือ การรวบรวมเรื่องราว ภาพข่าว บทวิเคราะห์ สารระเกร็ดความรู้ และการโฆษณาต่างๆ ตลอดจนเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน นำมาตีพิมพ์เสนอต่อผู้อ่านเป็นประจำทุกวัน ดังนั้นสารระเหตุการณ์ข่าวต้องรวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์ ลักษณะของข้อมูลที่มีความหลากหลายนี้เอง นักออกแบบจะต้องใช้วิธีการทางกราฟิกออกแบบจัดวางรูปแบบอย่างเป็นระเบียบ ชัดเจน ทำให้ผู้อ่านมีความสะดวกในการอ่าน ไม่เกิดความสับสนในการดูข่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากสภาวะการแข่งขันในปัจจุบันทำให้นักออกแบบต้องพยายามสร้างสรรค์งานหนังสือพิมพ์ให้มีความน่าสนใจมากที่สุด เท่าที่จะทำได้

เพื่อให้งานออกแบบ เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ ผู้ออกแบบจึงควรกำหนดแนวคิดในการจัดหน้าไว้อย่างรัดกุมให้มากที่สุด บรรณาธิการจะต้องจัดข้อมูลข่าวให้มีความต่อเนื่อง และอ่านง่าย นักออกแบบจะจัดระบบความคิดในการออกแบบจัดหน้าไว้เป็น 3 อย่าง คือ

1. ความเป็นระเบียบในการจัดวางภาพและสารระข่าว เพื่อสนองความสะดวกในการอ่าน
2. สามารถสร้างเสริมจินตนาการ ความรู้สึก ทัศนคติ ความคิดเห็นและความน่าสนใจในตัวสารระข่าว และเกิดภาพพจน์อันดีต่อสื่อหนังสือพิมพ์
3. การออกแบบเพื่อให้เกิดความสวยงาม โดยอาศัยหลักการทางศิลปะในการออกแบบจัดหน้า

หนังสือพิมพ์แต่ละฉบับจะประกอบด้วย ส่วนของข้อความพาดหัวข่าว เนื้อข่าว ภาพข่าว และส่วนโฆษณา ในกระบวนการจัดหน้าจะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ รัดกุม เพื่อให้สามารถดำเนินงานได้ตามกำหนดการรายวัน โดยที่จะต้องเริ่มจากการวางโครงร่างหน้า (Dummy) เพื่อกำหนดองค์ประกอบต่าง ๆ ในแต่ละหน้าให้รัดกุม แน่นอน แล้วจึงมากำหนดตำแหน่ง (Positioning) ของข่าว ภาพข่าว และส่วนขยายต่าง ๆ ให้เหมาะสมและน่าสนใจ งานจัดวางตำแหน่งที่ดีจะเป็นการโน้มน้าวให้ผู้อ่านติดตามข่าวตามที่ผู้ออกแบบกำหนดได้ และไม่เกิดความสับสน ซึ่งผู้ออกแบบจะสามารถเน้นข่าวนั้น ๆ ได้ และเมื่อได้ตำแหน่งที่ลงตัวแล้วจะเป็นการกำหนดรูปร่างเนื้อข่าวของแต่ละข่าว รูปร่างของเนื้อข่าวจะถูกกำหนดโดยขนาดของคอลัมน์ ซึ่งอาจจะเป็นลักษณะแบบแนวตั้งหรือแนวนอนก็ได้ พิจารณาตามความเหมาะสมและสวยงาม ในบางครั้งอาจใช้เป็นแบบผสมผสานก็ได้ เพราะจะทำให้ไม่น่าเบื่อ

การออกแบบจัดหน้าทุกครั้งแม้ว่าจะดำเนินการตามแนวทางที่วางไว้ แต่ก็ควรให้มีการยืดหยุ่นในการออกแบบเสมอ เพื่อให้เกิดความพอเหมาะพอดีและเกิดความสะดวกในการทำงาน

การกำหนดตำแหน่งของข่าว ภาพ และองค์ประกอบต่าง ๆ เป็นสิ่งสำคัญ โดยปกติเรื่องราว หรือข่าวที่สำคัญมักจะจัดไว้ ณ จุดศูนย์กลางของความสนใจ เพราะผู้อ่านจะมองในส่วนนี้ก่อนส่วนอื่น โดยทั่วไปแล้วส่วนบนด้านซ้าย และส่วนบนด้านขวาของหน้า เป็นจุดศูนย์กลางของความสนใจ ส่วนล่างของหน้าทั้งสองข้างก็เป็นจุดสนใจเช่นกัน แต่ไม่มากเท่าส่วนบน

หลักการที่สำคัญของการกำหนดตำแหน่ง ก็คือ การชักนำให้ผู้อ่าน อ่านเรื่องราวอย่างเป็นระบบโดยไม่รู้ตัว โดยการกำหนดให้เรียงภาพ หรือข่าวอยู่ในตำแหน่งที่เป็นจุดสนใจ และนำติดตาม ผู้อ่านบางคนอาจไม่สนใจตำแหน่งของข่าว แต่จะเลือกหาอ่านเรื่องราวที่ตนสนใจเป็นหลัก แต่ถ้าเรื่องราวหรือข่าวถูกจัดให้อยู่ในตำแหน่งที่อ่านง่าย เห็นง่าย ไม่สับสน ก็จะช่วยทำให้น่าอ่านยิ่งขึ้น (สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2533)

1.7.4 การทำคัมมี (Dummy)

วสันต์ ชิวะสาธน์ (ม.ป.ป.) กล่าวถึง คำว่าคัมมีว่า เป็นได้ทั้งคำนามและกริยา คำนามจะหมายถึง กระดาษคัมมี ซึ่งมีลักษณะเป็นตัวอย่างของการจัดหน้าหนังสือพิมพ์ จะมีแผนผังคล้าย ๆ กับแผนที่ซึ่งก่อนที่จะจัดหน้าก็จะต้องกำหนดว่าสิ่งใด หรือองค์ประกอบใดควรจะวางไว้ส่วนไหนของหน้า มีรูปอย่างไร ขนาดเท่าไร ใช้อักษรแบบใด ความกว้างของภาพ หรือทางเดินของเรื่องต่อไปเป็นคอลัมน์ใด เป็นต้น ส่วนคำกริยาจะมีความหมายถึง การทำคัมมี เช่น กระดาษตีตารางไว้ด้วยเส้นสีฟ้า และพื้นอักษรทุกชนิดบนกระดาษจะเป็นสีฟ้า หรือเรียกตัวพิมพ์ชนิดนี้ว่า "ตัวพิมพ์เย็น" เมื่อจะใช้ในการอัดภาพรูปตัวหนังสือที่เรียงพิมพ์ ด้วยแสงในกระบวนการถ่ายทำสำเนาภาพด้วยแสง เส้นสีฟ้าหรืออักษรสีฟ้าจะไม่ติด ทำให้สะดวกในการจัดหน้าโดยการร่างระยะภาพ องค์ประกอบต่าง ๆ ขอบหน้าจัดวางไว้บนแผนผังนี้ไม่ว่าจะจัดพิมพ์ด้วยระบบไหนก็ตาม

การทำคัมมีไว้ก่อนการจัดหน้า จะมีประโยชน์มากในเรื่องความสะดวกของช่างจัดหน้า เนื่องจากการร่างคัมมีจะบอกหรือแสดงสิ่งต่าง ๆ ไว้ครบถ้วนในแต่ละหน้าทั้งฉบับในเรื่องต่าง ๆ คือ ตำแหน่ง ขนาด รูปร่าง ลักษณะ เนื้อที่ หมายเลขของภาพ ตัวอักษร เนื้อเรื่อง หัวข่าว ความน่า และทางเดินของเรื่องไว้เรียบร้อยแล้วทุกหน้า ช่างจัดก็จะจัดองค์ประกอบต่าง ๆ ของหน้านั้นตามคัมมีทุกประการ ทำให้ประหยัดเวลาในการจัดหน้า และการพิมพ์ด้วย

สุโขทัยธรรมมาชีราช (2533) กล่าวถึงจุดประสงค์ในการทำคัมมีว่า เพื่อให้รู้ว่า องค์ประกอบใดควรอยู่ในตำแหน่งใด ซึ่งโครงร่างนี้จะต้องทำให้เรียบร้อยชัดเจน น่านอน และรัดกุมมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพราะถ้าจัดทำไม่ดีแล้วจะเป็นปัญหาในการ เรียงพิมพ์ และจัดองค์ประกอบต่าง ๆ ลงบนหน้าอย่างมาก

1.7.5 ตัวอักษร

การสร้างสรรค์รูปแบบตัวอักษรให้สวยงาม แปลกตา และสอดคล้องกับลักษณะข้อความ มีความชัดเจน ทำให้เกิดความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น เทคนิคการออกแบบและตกแต่ง ตัวอักษรให้สวยงาม จะเป็นแรงบันดาลใจให้ออกรู้ อยากรู อยากรู เห็น มากกว่ารูปแบบ อักษรธรรมดา การสร้างรูปแบบตัวอักษรทำได้สองทางคือ การจินตนาการรูปแบบขึ้นใหม่ เป็นการเฉพาะสำหรับงานนั้น ๆ กับการเลือกใช้แบบอักษรสำเร็จที่ออกแบบไว้เป็นแบบ มาตรฐานทั่วไป การใช้อย่างไรจึงต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับแนวการ ออกแบบสื่อ ขึ้นนั้น ๆ ด้วย

ตัวอักษรในภาษาไทยมีแบบ (Style) แตกต่างกันอย่างมากมาย และในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์จำแนกแบบตัวอักษรตาม ประชิต ทิพนบุตร (2530) และ วรพงศ์ วรชาติอุดมพงศ์ (2535) ดังนี้

1. แบบหัวกลม เป็นตัวอักษรที่แสดงลักษณะและเอกลักษณ์ของภาษาไทยคือ เป็น ตัวอักษรที่มี "หัว" เป็นรูปแบบตัวอักษรที่อ่านง่าย มีระเบียบ ดังนั้นตัวอักษรประเภทนี้ จึงนิยมใช้ในการสื่อสารที่เป็นทางการ หรือเป็นตัว เรียงพิมพ์ในเนื้อหาทางเอกสาร, สิ่งพิมพ์ต่างๆ

2. แบบหัวตัด เป็นรูปแบบที่ได้หรือดัดแปลงมาจากการเขียนด้วยปากกาปากตัด หรือปากกาปากแบน ลักษณะของ "หัว" จึงคล้ายกับการตั้งมุมมองสายของปลายปากกาที่ จับเขียน

3. แบบมีเชิง เป็นแบบตัวอักษรที่มีเส้นยื่นของฐานและปลายตัวอักษรในทางราบ ที่เรียกว่า Serif ลักษณะของตัวอักษรจะมีเส้นตัวอักษรเป็นแบบหนาบางไม่เท่ากัน เหมือนการเขียนประดิษฐ์ด้วยขนนกหรือปากกาปากแบน มีหลายรูปแบบ และตั้งชื่อรูปแบบ แตกต่างกันอย่างออกไป

4. แบบตัวเขียน การออกแบบจะเน้นให้รูปแบบตัวอักษรมีลักษณะ เป็นตัวลายมือ เขียน เป็นรูปแบบที่เกิดจากการเขียนอย่างอิสระ ไม่มีแบบแผน และเขียนขึ้นมาอย่าง ง่าย ๆ

5. แบบคัดลายมือ หรือที่เรียกว่า "ตัวอักษร" เป็นรูปแบบตัวอักษรที่เกิดจากการคัดลายมือที่เขียนด้วยปากกาแหลม เช่น เหล็กจาร ปากกาทรงปากปากกาขนนก เป็นต้น เป็นแบบที่นิยมเขียนเป็นตัวหนังสือตกแต่งทางราชการ เช่น เขียนบัตรเชิญ ปัญญาบัตร และอื่น ๆ ที่ให้ความรู้สึกว่าเป็นเกียรติ และการยกย่อง

6. แบบประดิษฐ์ เป็นตัวอักษรที่เขียนขึ้นมาเพื่อการตกแต่งหรือให้แสดงความกลมกลืนกับข้อความ ความหมาย หรือภาพประกอบต่าง ๆ เพื่อดึงดูดสายตาให้น่าสนใจ ซึ่งส่วนใหญ่มักใช้เป็นหัวเรื่อง หรือข่าวสารที่ต้องการบอกกล่าวให้ทราบเป็นอันดับแรก รวมถึงใช้ตกแต่งในงานโฆษณา หรือหัวเรื่องโฆษณา ประกาศนียบัตร ฯลฯ

7. แบบมีเงา เป็นแบบตัวอักษรที่มีเงาซ้อนด้านหลัง มีลักษณะเป็นมิติ ซึ่งเป็นที่นิยมใช้กันมากในงานออกแบบกราฟิกปัจจุบัน

นอกจากนี้ลักษณะรูปร่างของตัวหนังสือไทยที่ใช้ในการพิมพ์ เนื้อข่าว ยังแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม (กำจร สติรกุล, 2515)

1. ตัวหนังสือที่มีเส้นสม่ำเสมอ ซึ่งเรียกว่าตัวธรรมดา หรือตัวเหลี่ยม จะเป็นตัวใหญ่ หรือตัวเล็กก็ได้
2. ตัวหนังสือที่มีเส้นหนา เส้นบาง เป็นตัวหนังสือค่อนข้างหนา และต่ำกว่าตัวเหลี่ยมตัวธรรมดา

วรพงศ์ วรชาติอุคมพงศ์ (2535) ยังได้แบ่งลักษณะของตัวอักษรออกเป็น

1. ประเภทตัวเอน (Italic)
2. ประเภทตัวธรรมดา (Normal)
3. ประเภทตัวบางพิเศษ (Extra Light)
4. ประเภทตัวแคบ (Condensed)
5. ประเภทตัวบาง (Light)
6. ประเภทตัวหนา (Bold)
7. ประเภทตัวเส้นขอบ (Outline)
8. ประเภทตัวหนาพิเศษ (Extra Bold)
9. ประเภทตัวดำ (Black)

จากการสำรวจลักษณะตัวอักษรที่ใช้ในการพิมพ์ เนื้อหาในหน้าสำหรับเด็ก และเยาวชนผู้วิจัยยังพบลักษณะตัวอักษรแบบลายมือเขียน ที่มักใช้กับเนื้อหาประเภทการ์ตูนอีกด้วย

1.7.6 ขนาดตัวอักษร

ขนาดตัวอักษรมีความสำคัญต่อความสนใจอ่าน โดยเฉพาะวัยเด็กที่มีข้อจำกัดทางธรรมชาติในการอ่านมากกว่าผู้ใหญ่ จึงได้มีการศึกษาถึงขนาดตัวอักษรที่เหมาะสมกับวัยตามตารางเปรียบเทียบขนาดตัวอักษรกับอายุ ดังนี้

ตารางแสดงการเปรียบเทียบขนาดตัวอักษรที่เหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน

อายุ	ขนาดอักษรโรมัน (พอยท์)	ขนาดอักษรไทย (พอยท์)
5 -7	18	24-30
7-8-10	12-14	18-30
10-12	11-12	16-18
12 ปีขึ้นไป	11-12	16-18
ผู้ใหญ่ปกติ	10-11-12	14-16
คนสูงอายุ 60 ปีขึ้นไป	11-12	16-18

*พอยท์เป็นหน่วยวัดขนาดของตัวอักษร 1 พอยท์ = 1/72 นิ้ว
(วรพงษ์ วรชาติอุดมพงศ์, 2535)

ขนาดตัวพิมพ์เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการอ่าน ซึ่งสามารถทำให้เกิดความเมื่อยล้าของตาได้ ดังนั้น การเลือกใช้ขนาดตัวพิมพ์ในเนื้อหานั้นจะต้องพิจารณาควบคู่ไปกับองค์ประกอบอื่นด้วย เช่น ความยาวบรรทัด ช่องว่างระหว่างคำ และขนาดรูปเล่ม เป็นต้น (Nolen and Goetz, 1959)

นอกจากนี้ขนาดตัวอักษรยังมีความสัมพันธ์กับระดับชั้นเรียน และอายุของผู้ใช้อีกด้วย ดังตารางต่อไปนี้

ตารางแสดงการเปรียบเทียบขนาดตัวพิมพ์ที่เหมาะสมกับระดับชั้นเรียน และอายุ

ระดับชั้นเรียน	อายุ (ปี)	ขนาดตัวพิมพ์ (พอยท์)
1	6	14 - 18
2 - 3	7 - 8	14 - 16
4	9	12
5 และสูงกว่า	10 ขึ้นไป	10 - 12
ผู้ใหญ่	-	8

(Tinker, 1965 citing Richaudeau, 1980)

วรวงศ์ วรชาติอุดมพงศ์ (2535) กล่าวว่า ขนาดของตัวอักษรเป็นสิ่งจำเป็นมาก เพราะต้องใช้ในการสื่อสารระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การใช้หน่วยกำหนดขนาดตัวอักษรเป็นสากลจึงเป็นที่แพร่หลาย นักออกแบบจึงต้องทำความเข้าใจกับเรื่องนี้ด้วย

ขนาดของตัวอักษรเป็นการกำหนดขนาดที่เป็นสัดส่วนของขนาดความกว้างกับความสูง และรูปร่างของตัวอักษร โดยถือเอาความสูงเป็นหลักในการจัดขนาดที่เรียกว่า "พอยท์" (Point) ขนาดของตัวอักษรหัวเรื่องมักจะใช้ขนาดตั้งแต่ 16 พอยท์ขึ้นไป ส่วนขนาดของเนื้อความก็จะใช้ขนาดตัวอักษรประมาณ 6 พอยท์ ถึง 16 พอยท์ แล้วแต่ลักษณะงานนั้น ๆ

12 พอยท์ = 1 ไพก้า

6 ไพก้า = 1 นิ้ว (2.5 ซม.)

และ 72 พอยท์ = 1 นิ้ว

ขนาดในทางราบ หรือทางกว้างของตัวอักษรเมื่อเรียงกันไปเป็นคำหรือความยาวใน 1 บรรทัด หรือที่เรียกว่าเป็น "ความยาวคอลัมน์" ก็กำหนดเป็น ไพก้า (Pica)

สำหรับคำบรรยายภาพ ควรเลือกใช้ตัวอักษรที่ต่างไปจากตัวอักษรพิมพ์โดยทั่ว ๆ ไปในฉบับ แต่ควรจะมีลักษณะสัมพันธ์กับตัวอักษรเล็ก โดยทั่ว ๆ ไป จะเลือกใช้ตัวอักษรเล็ก แต่ทำให้เป็นลักษณะเอน หรือสีเข้มขึ้น และอาจเพิ่มขนาดด้วย (ชมพูนุช ปัญญาไพโรจน์, 2535)

คำบรรยายภาพ ในภาษาอังกฤษเรียกว่า *cutlines, caption* และ *underline* ตามลักษณะตำแหน่งของคำอธิบาย การเขียนคำบรรยายภาพส่วนใหญ่จะเขียนไว้ใต้ภาพ เพราะสะดวกแก่สายตาของผู้อ่าน หรือเขียนไว้ในภาพเลย ล่าสุดมีการนำแนวความคิดจากนิตยสาร โดยเขียนไว้ข้าง ๆ ภาพ ส่วนใหญ่เป็นด้านซ้ายมือของรูป (Edmund C. Arnold, 1981)

ตัวอักษรที่ใช้บรรยายใต้ภาพนั้น ควรเลือกใช้ตัวอักษรที่ต่างไปจากตัวอักษรพิมพ์ทั่ว ๆ ไปในฉบับ แต่ควรจะมีลักษณะสัมพันธ์กับตัวอักษรเล็ก โดยทั่ว ๆ ไป บรรณาธิการจะเลือกใช้ตัวอักษรเล็ก แต่ทำให้เป็นลักษณะเอน หรือ สีเข้มขึ้น และอาจเพิ่มขนาดด้วย การกำหนดอักษรพิมพ์สำหรับคำบรรยายภาพมีหลักสำคัญหลายประการคือ (ชวรัตน์ เชิดชัย, 2520)

1. อักษรพิมพ์จะต้องสามารถดึงสายตาจากภาพซึ่งมีขนาดใหญ่ ไปสู่การอ่านตัวอักษรซึ่งมีขนาดเล็กกว่าภาพมากด้วยความราบรื่น
2. จะต้องช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจข้อความนั้นอย่างง่ายดวย รวดเร็ว และชัดเจน
3. เมื่อมองดูด้วยสายตา จะต้องเป็นสิ่งสมานภาพ และตัวหนังสือเข้าเป็นหน่วยเดียว หรือจุดเดียวกัน

นอกจากนี้ในการศึกษาเรื่องตัวอักษร โดยเฉพาะการพาดหัวชื่อหน้า และชื่อกรอบในหน้าสำหรับเด็กและเยาวชนยังพบว่า มีการใช้รูปแบบที่มีความน่าสนใจ และสวยงาม นอกเหนือจากการใช้รูปแบบตัวอักษรสลับพื้นขาว บรรณาธิการอาจจะใช้เทคนิคการกลับแม่พิมพ์หรือกลับบล็อก (Reverse blocks) หรือที่เรียกว่า ตัวเงาขาวพื้นดำ (Reverse type) คือการทำให้ตัวหนังสือสีขาวปรากฏบนพื้นดำ หรือสีทึบ รูปแบบดังกล่าวจะทำให้หน้าหนังสือพิมพ์ไม่จืดชืดจนเกินไป บางครั้งหนังสือพิมพ์จำเป็นต้องใช้แม่พิมพ์ประเภทนี้ เพราะขาดภาพ หรือมีภาพน้อย ตัวอักษรที่ใช้ควรเป็นตัวอักษรชนิดที่มีความโปร่ง และมีขนาดเส้นหนาพอสมควร (ชวรัตน์ เชิดชัย, 2520) นอกจากนี้จากการสำรวจหน้าสำหรับเด็กและเยาวชนในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย ผู้วิจัยยังพบรูปแบบชื่อหน้า และชื่อกรอบในลักษณะกราฟิกประกอบตัวอักษร มีการใช้ภาพประกอบเพื่อความสวยงาม ดึงดูดความสนใจ นอกเหนือจากการใช้เทคนิคการกลับภาพตัวอักษรธรรมดา

1.7.7 คอลัมน์

ในหน้าหนังสือพิมพ์ทั้งขนาดเล็ก และขนาดใหญ่ มักจะจัดเนื้อข่าว หรือ เรื่องราวเรียงกันเป็นแถว ๆ ในแนวตั้ง เราเรียกแต่ละแถวนั้นว่า คอลัมน์ ในหนึ่งหน้าของ

หนังสือพิมพ์จะมีหลายคอลัมน์ และในแต่ละฉบับอาจมีจำนวน คอลัมน์ไม่เท่ากันทุกหน้า ขึ้นอยู่กับความนิยมของผู้อ่าน นโยบายของหนังสือพิมพ์ สมรรถนะทางการพิมพ์ และขนาดของหนังสือพิมพ์ ดังนี้

1. หนังสือพิมพ์ขนาดใหญ่ อาจมีจำนวนคอลัมน์ในหน้าหนังสือพิมพ์ตั้งแต่ 5 คอลัมน์ ถึง 10 คอลัมน์ ซึ่งจำนวนคอลัมน์ในหน้าหนังสือพิมพ์จะมีผลต่อการอ่าน เช่น ถ้าในแต่ละหน้ามีจำนวนคอลัมน์ 9-10 คอลัมน์ ความกว้างของแต่ละบรรทัดในคอลัมน์จะแคบ ทำให้การอ่านนั้นไม่สะดวก เนื่องจากต้องกวาดสายตาไปมาอย่างรวดเร็ว ถ้ามีจำนวน 6 คอลัมน์จะทำให้การอ่านนั้นง่ายขึ้น เพราะความกว้างของบรรทัดจะเพิ่มขึ้น จำนวนคอลัมน์ที่เป็นมาตรฐานของหนังสือพิมพ์ขนาดใหญ่คือจำนวน 8 คอลัมน์ (ชวรัตน์ เชิดชัย, 2520)

2. หนังสือพิมพ์ขนาดเล็ก ในหน้าหนังสือพิมพ์ขนาดเล็กแต่ละหน้าอาจจะมีจำนวนคอลัมน์ตั้งแต่ 4 คอลัมน์ จนถึง 7 คอลัมน์ โดยทั่วไปในปัจจุบันจะแบ่งเป็น 4 คอลัมน์ เพื่อให้ง่ายต่อการอ่าน และมีความน่าอ่านกว่าแบบอื่น แต่มีแนวโน้มว่าจะมีจำนวนคอลัมน์ 5 คอลัมน์ และ 3 คอลัมน์ ซึ่งขนาด 3 คอลัมน์ จะมีขนาดความกว้างของคอลัมน์เพิ่มขึ้น เหมาะสำหรับ เนื้อเรื่องของข่าวที่มีความยาวมาก การลงในคอลัมน์ที่มีขนาดกว้างขึ้นก็จะทำให้การอ่านง่ายขึ้น (สุโขทัยธรรมาชิราษ, 2530)

ชนิดา แสงเกตวนาวิจิตร (2539) ได้สำรวจหนังสือพิมพ์ขนาดเล็กที่วางจำหน่ายในกรุงเทพมหานคร พบว่าในหน้าหนังสือพิมพ์ขนาดเล็กแต่ละหน้าจะมีจำนวนคอลัมน์ตั้งแต่ 2 คอลัมน์ จนถึง 5 คอลัมน์ และในแต่ละหน้าของหนังสือพิมพ์หนึ่งฉบับ อาจจะมีจำนวนคอลัมน์ไม่เท่ากันก็ได้ ขณะที่หนังสือพิมพ์ขนาดใหญ่ที่วางจำหน่ายในกรุงเทพมหานคร พบว่า หนังสือพิมพ์ที่มีขนาดใหญ่ส่วนใหญ่ในแต่ละหน้าจะมีจำนวนคอลัมน์ตั้งแต่ 4 คอลัมน์ จนถึง 8 คอลัมน์ และในแต่ละหน้าของหนังสือพิมพ์หนึ่งฉบับ อาจจะมีจำนวนหน้าไม่เท่ากันก็ได้

ประชิด ทิถบุตร (2530) กล่าวถึงการกำหนดความกว้างของคอลัมน์ (Line Length) ว่า มาตรฐานที่ใช้กับเครื่องเรียงพิมพ์ในการกำหนดความกว้างของคอลัมน์ มีหน่วยนับเป็น "ไพกา" (Pica) ความกว้างของคอลัมน์ที่สั่งมา เป็นนิ้ว หรือ เซนติเมตร จะต้องถูกนำมาแปลงเป็นไพกาทุกครั้งก่อนที่จะ เรียงพิมพ์

เนื่องจากการอ่านหนังสือของคนเรา มิใช่อ่านเป็นตัว ๆ แต่อ่านเป็นกลุ่มของคำ ฉะนั้นการกำหนดความยาวของบรรทัดตัวพิมพ์ จึงเป็นเรื่องที่จะต้องเอาใจใส่เป็นอย่างมาก (สนั่น ปัทมะทิน, 2520) บรรทัดที่สั้นเกินไปทำให้ผู้อ่านต้องหยุดเพื่อกวาดสายตา

บ่อยครั้ง เพื่อกลับไปอ่านบรรทัดใหม่ ทำให้อ่านได้ช้า เพราะไม่สามารถอ่านวลีที่ยาว ๆ ติดต่อกันได้ เช่นเดียวกับความยาวบรรทัดที่ยาวเกินไป โดยเฉพาะตัวพิมพ์ที่มีขนาดเล็ก ก็อาจทำให้ผู้อ่านเกิดการหลงบรรทัดได้ง่าย ซึ่งเป็นการรบกวน หรือทำให้อ่านหนังสือ ได้ช้าลง (Richaudeau, 1980)

สนั่น ปัทมะทิน (2520) ได้ให้หลักสำคัญในการพิจารณาว่าควรจะกำหนดบรรทัด ตัวพิมพ์ แต่ละแบบ และขนาดให้ยาวเท่าไร ซึ่งจะพอดีกับการกวาดสายตาของผู้อ่าน คือ

1. ถ้าตัวพิมพ์ขนาดเล็กมาก ควรกำหนดบรรทัดตัวพิมพ์ให้สั้นมาก
2. ถ้าเป็นตัวพิมพ์ขนาดกลาง อ่านได้ง่ายกว่าตัวเล็กมาก อาจกำหนดบรรทัดให้ ยาวขึ้นอีกเล็กน้อยได้
3. ถ้าตัวพิมพ์ขนาดใหญ่ขึ้น และเส้นหนาขึ้น เช่น ตัวกลางหนาขนาด 24 พอยท์ ก็สามารถกำหนดให้บรรทัดตัวพิมพ์ยาวขึ้นอีกได้

1.7.8 ภาพ และภาพประกอบ

วรวงศ์ วรชาติอุดมพงศ์ (2532) กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้เนื้อหาสาระใดจาก ข้อความตัวอักษร หรือคำพูด บางครั้งใช้เวลามาก คำพูดหรือข้อความอาจยาวเกินไป บางทีก็สั้นเกินไปไม่พอเหมาะพอดี บางคำยากเกินไป ยากแก่การเข้าใจแต่สามารถ เข้าใจได้ด้วยสื่อรูปภาพ แม้นักเรียนอนุบาลก็อาจเข้าใจในความหมายของภาพภาพ เดียวกับที่ให้นักศึกษาในมหาวิทยาลัยดูได้

หทัย ต้นหยง (2526 อ้างถึงใน วรวงศ์ วรชาติอุดมพงศ์, 2532) กล่าวถึงรูปภาพที่จะนำมาใช้ประกอบหนังสือสำหรับเด็กนั้น มีความจำเป็นและสำคัญ เป็นอย่างมาก เด็กจะชอบอ่านหนังสือด้วยภาพมากกว่าอ่านตัวหนังสือ

รัชจวน อินทรกำแหง (2520) อธิบายถึงคุณลักษณะที่สำคัญของภาพประกอบว่า รูปภาพสามารถที่จะช่วยตอบสนองความต้องการด้านอารมณ์ และ เสริมสร้างการพัฒนา การทางความคิดของเด็กได้เป็นอย่างดี ในการจัดทำหนังสือภาพสำหรับเด็กจึงควร พิจารณาอย่างรอบคอบ การจัดทำหรือคัดเลือกภาพมาใช้ต้องให้มีความเหมาะสมกับวัย ของเด็ก เพราะเด็กจะมีความสนใจในรูปแบบภาพที่แตกต่างกันไป

ซึ่งแนวความคิดและเหตุผลดังกล่าวนี้ อาจนำมาเป็นหลักในการเลือกภาพประกอบ ในหน้าสำหรับเด็กเยาวชนได้เช่นกัน วรวงศ์ วรชาติอุดมพงศ์ (2532) ยังกล่าวถึงการ สร้างภาพประกอบหนังสือ ว่าควรได้พิจารณาถึงความสอดคล้องทางด้านจิตวิทยาพัฒนา การในการรับรู้ของเด็ก และคุณค่าทางความงามทางศิลปะ เป็นสำคัญ ภาพประกอบที่มี

ความเหมาะสมจะช่วยโน้มน้าวให้เด็กสนใจและรักการอ่านหนังสือยิ่งขึ้น การนำภาพประกอบมาใช้เสนอเนื้อหาหรือประกอบเนื้อหาที่เป็นตัวหนังสือ เพื่อแสดงให้เห็นรูปร่างของวัตถุ แสดงสถานที่ปรากฏการณ์ตามธรรมชาติหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ทั้ง ๆ ไปทั้งในอดีต ปัจจุบัน หรือสิ่งที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต การสร้างภาพประกอบจะต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ ไม่ควรสร้างภาพที่จะทำให้เกิดความเข้าใจผิด ในการเลือกภาพลักษณะใดจึงต้องพิจารณาถึงคุณสมบัติในการถ่ายทอดเนื้อหาได้อย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับฉลองชัย สุรวัฒนบุรณ์ (2515) ที่กล่าวถึงภาพประกอบว่ามีส่วนสำคัญยิ่งในการจูงใจให้เกิดความรับรู้ ภาพจะรวบรวมให้เกิดความรู้และความคิดอย่างรวดเร็ว โดยใช้ภาพที่บรรยายให้ทราบถึงเหตุการณ์นั้น ๆ ถ้าหนังสือเล่มนั้นไม่มีภาพ ผู้อ่านก็จะต้องอ่านคำบรรยายในหนังสือเล่มนั้น ๆ อย่างตั้งใจ อาจต้องอ่านซ้ำถึง 2 ครั้งจึงจะเข้าใจเรื่องได้อย่างดี ภาพทำให้ผู้อ่านเข้าใจเหตุการณ์ได้รวดเร็วกว่า แต่ก็ให้ได้ในขอบเขตจำกัด อาจไม่ทำให้เกิดพัฒนาต่อไปก็ได้

ภาพมีส่วนสำคัญมากสำหรับสื่อสิ่งพิมพ์ทุกชนิด โดยเฉพาะคอลัมน์เด็กที่มีคุณสมบัติและข้อได้เปรียบในเรื่องความพิถีพิถัน และความปราณีตในการจัดพิมพ์ ภาพจึงถือเป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญไม่แพ้เนื้อหา เพราะผู้อ่านจะให้ความสนใจและสะดุดตาไปกับภาพเป็นอันดับแรกก่อนจะอ่านข้อความที่น่าเสนอเสียดด้วยซ้ำ

ความสำคัญของภาพประกอบจะเห็นได้ชัด เช่น ในการเขียนพรรณนาถึงบุคคลและสถานที่ต่าง ๆ ภาพประกอบสามารถช่วยให้ผู้อ่านเห็นได้ชัดเจน ว่าบุคคลและสถานที่ที่ผู้เขียนกำลังพรรณนามีลักษณะอย่างไร ส่วนการอธิบายข้อมูลต่าง ๆ แผนที่ แผนภูมิ และเส้นกราฟ ก็จะเป็นภาพประกอบที่สำคัญที่จะแสดงให้เห็นข้อมูลได้ง่าย เข้า

บางครั้งภาพถ่ายเพียงภาพเดียว หรือภาพเขียนจะสามารถอธิบายเรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างดี และทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกคล้อยตาม และมีประสิทธิภาพในการดึงดูดความสนใจได้ดีกว่ากลุ่มรูปภาพ หรือคำอธิบายเนื้อความต่าง ๆ เสียอีก (ตรุณี หิรัญรักษ์, 2530)

เลอิ่ง (Laing, 1984 อ้างถึงใน ประชิด ทิณบุตร, 2530) กล่าวถึงภาพ (Picture) ว่าเป็นส่วนประกอบที่สำคัญอันดับสองในงานออกแบบกราฟิก อันหมายรวมถึงภาพถ่าย (Photograph) และการเขียนภาพ (Drawing) ซึ่งมักเรียกรวมกันว่า ภาพประกอบ (Illustrate)

การใช้ภาพประกอบในงานออกแบบกราฟิกส่วนใหญ่เป็นไปเพื่อความดึงดูดใจ (To Attract-Attention) และแสดงประกอบกับเรื่องราวข่าวสารต่าง ๆ ที่นำเสนอต่อสายตาของผู้ดู ให้เกิดความรู้สึก ความเข้าใจคล้อยตามวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร

ที่มุ่งหวังไว้ ดังนั้น การนำภาพประกอบประเภทต่าง ๆ มาใช้กับงานออกแบบจึงควรมีข้อคำนึงถึงในสิ่งต่อไปนี้

1. ต้องการให้ข่าวสารดึงดูดความสนใจด้านการใช้ภาพหรือข้อความ เพียงใด
2. มีบางส่วนของเนื้อหาที่ไม่ชัดเจน และสามารถอธิบายด้วยภาพประกอบได้หรือไม่
3. มีการอ้างถึงความเป็นจริงที่แน่นอนในเนื้อหา เช่น เหตุการณ์ สถานที่ หรือบุคคลที่ต้องนำมาเป็นภาพประกอบ หรืออธิบายให้เข้าใจหรือไม่
4. มีเนื้อหาใดที่ต้องการให้ผู้อ่านทราบถึงการกระทำที่เป็นลำดับขั้นตอนหรือไม่
5. มีภาพ และสัญลักษณ์ใดที่เหมาะสมกับรูปแบบ และแสดงความรู้สึกร่วมกับข่าวสารนั้นได้

สำหรับหลักในการใช้ภาพประกอบนั้น สิริพงศ์ พยอมรัมย์ (2529) กล่าวไว้ว่า

1. ลักษณะของภาพจะต้องสื่อความหมายได้ตรงกับเนื้อหา
2. ถ้าภาพต้นฉบับที่ได้มามีคุณภาพต่ำกว่าควรใช้สกรีนบังความบกพร่องนั้น ๆ
3. อาจใช้เลนส์ชนิดพิเศษอัดขยายภาพเพื่อให้ได้ภาพที่ผิดเพี้ยน (Distortion) จากความเป็นจริงเพื่อสร้างความสนใจ
4. ใช้เทคนิคการตัดภาพต้นฉบับในบางส่วน เพื่อให้ภาพดูน่าสนใจยิ่งขึ้น
5. จัดวางภาพในหน้าหนังสือ ในลักษณะดกขอบ เพื่อสร้างความรู้สึกต่อเนื่อง

ส่วนหน้าที่ของภาพประกอบนั้น ประชิต ทิฆมบุตร (2530) ได้กล่าวถึงไว้ดังนี้

1. เพื่อเป็นการดึงดูดความสนใจ ซึ่งถือเป็นหน้าที่หลักของภาพประกอบในงานออกแบบกราฟิกทุกประเภท ที่ช่วยให้เกิดความแตกต่างขึ้นในงานด้วยพื้นที่ เส้ย สี สันที่เด่น สะดุดตา ทำให้ข่าวสารนั้นๆ น่าสนใจขึ้น
2. เพื่อประกอบการอธิบายความรู้ ช่วยเป็นสื่อแสดงข้อความรู้อย่าง ๆ ที่ไม่สามารถมองเห็นได้จริง ด้วยการสร้างภาพประกอบการอธิบายความรู้ให้มองเห็นได้กระจ่างขึ้น เช่น ภาพโครงสร้างของโมเลกุล แผนภูมิ หรือการเขียนภาพด้านตัด เป็นต้น
3. เพื่ออธิบายความคิดรวบยอด เช่น การเขียนเครื่องหมาย สัญลักษณ์ และแผนภาพต่าง ๆ เพื่อมีความหมายแทนสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ
4. เพื่อการอ้างอิงแทนสิ่งที่ปรากฏจริง เมื่อข่าวสารมีเนื้อความที่เกี่ยวข้องและบ่งชี้ถึงความเป็นจริงต่าง ๆ เช่น สถานที่ บุคคล หรือเหตุการณ์ ย่อมต้องการภาพประกอบมาช่วยสร้างเสริมความเข้าใจ บรรยากาศ และอารมณ์ความรู้สึกต่อผู้ดูให้เกิดความกระฉับกระชวยในวัตถุประสงค์ของข่าวสารนั้น ๆ

5. เพื่อประกอบข้อมูลทางสถิติ ชาวสารบางอย่างไม่เหมาะที่จะนำภาพประเภทภาพถ่ายหรือภาพเขียนมาแสดงประกอบคำอธิบายได้ชัดเจน เช่นข้อมูลที่เป็นตัวเลข ข้อมูลทางสถิติ ดังนั้นจึงมักจะนิยมเขียนเป็นกราฟ แผนภูมิ ตามระเบียบวิธีการทางคณิตศาสตร์ เป็นภาพประกอบในลักษณะของลายเส้นทางเรขาคณิตขึ้นแทน

สำหรับการนำภาพประกอบมาใช้ร่วมในการออกแบบกราฟิกนั้น นอกจากผู้ออกแบบจะต้องมีหลักการและข้อตำเน็งดังกล่าวแล้ว ผู้ออกแบบยังจะต้องเรียนรู้เทคนิคและกรรมวิธีการผลิตการใช้ภาพประกอบประเภทต่าง ๆ เช่น ภาพเขียน ภาพวาดที่เกิดจากฝีมือจากนักเขียนภาพประกอบ ภาพที่กระทำขึ้นด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ ภาพที่เกิดจากเทคนิคการบันทึกภาพ หรือภาพประกอบสำเร็จรูปที่ได้จากการพิมพ์ ซึ่งเทคนิคกรรมวิธีการผลิตและการนำมาใช้ จากวิธีการดังกล่าว แม้ว่าผู้ออกแบบจะมีได้เป็นผู้กระทำขึ้นมาด้วยตัวเอง แต่ก็ต้องมีการสั่งการ การติดตามผล ในสิ่งที่ต้องการและวิจารณ์เพื่อความเหมาะสมกับชาวสารนั้น ๆ ได้

วรวงศ์ วรชาติอุดมพงศ์ (2535) กล่าวถึงการกำหนดรูปภาพประกอบในสื่อได้แก่ รูปภาพจากการถ่ายภาพ จากการวาดเขียน ระบายสี จากลวดลายต่างๆ ที่ใช้ประกอบการออกแบบในงานกราฟิก แนวคิดในการออกแบบภาพก็คือการกำหนดขนาดของภาพ กำหนดเรื่องราวของภาพ กำหนดรูปแบบของภาพ เทคนิคในการสร้างสรรค์ภาพ โตรังสีในภาพ ความสวยงาม ความคมชัด การกำหนดตำแหน่งของภาพที่เหมาะสมเด่นชัด เนื้อหาของภาพต้องสอดคล้องกับข้อความ การวางตำแหน่งภาพที่ดีจะทำให้ชวนมอง เน้นการสร้างจุดสนใจได้ดี

ประยูร จรรยาวัฒน์ (2510 อ้างถึงใน ฉลองชัย สุรวัดนบุรณ์, 2515) ได้แบ่งภาพประกอบออกเป็นประเภทใหญ่ๆ ได้ 2 ประเภทคือ

1. ภาพจิตร แบบสมจริง
2. ภาพจิตร แบบจินตนาการ

การเขียนภาพประกอบเรื่องด้วยฝีมือแบบสมจริงนี้ ผู้เขียนจะต้องอ่านหนังสือที่เป็นต้นฉบับอย่างละเอียดถี่ถ้วน ตลอดจนวัน เดือน ปี ที่ผู้ประพันธ์ระบุไว้ในเรื่องว่าเป็นยุคใด สมัยใด และแม้แต่ฤดูใด ตลอดจนสถานที่ที่ผู้ประพันธ์บรรยายไว้ในหนังสือเล่มนั้นให้แน่ชัด เมื่อผู้เขียนภาพเข้าใจในท้องเรื่องของผู้แต่งบทประพันธ์กล่าวถึงอย่างถี่ถ้วนอย่างจริง ๆ แล้ว จากนั้นก็เป็นหน้าที่ของผู้ที่จะแสดงฝีมือออกไปให้ปรากฏว่าจะเขียนได้ดีเพียงใด ความจำตลอดจนความรู้มาก เห็นมาก ซึ่งหมายถึงความรู้รอบตัวของช่างเขียน เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้มีมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เพื่อบรรยายภาพออกไปให้สมจริงตามท้องเรื่องนั้นอย่างชัดเจนที่สุด ช่างเขียนจะต้องแสดงทั้งฝีมือ

การเขียน การให้สี เพื่อก่อบรรยากาศให้เกิดในภาพที่ตนเขียนขึ้นแล้ว ยังจะต้องบรรจุรายละเอียดต่างๆที่เป็นส่วนประกอบภาพนั้นให้สมบูรณ์ที่สุด ท่าที่ฝีมือและความจำของช่างเขียนผู้นั้นจะอำนวยให้ภาพที่ปรากฏขึ้นนั้น เป็นเครื่องบอกให้ทราบถึงความสามารถของช่างผู้นั้นว่า สามารถเพียงใดหรือไม่ การสอดแทรกรายละเอียดต่างๆ ลงไปในภาพนั้น เพื่อยืนยันให้เห็นสมจริงสมเหตุผลหรือไม่ การสอดแทรกรายละเอียดลงไปในภาพนั้น หากช่างเขียนผู้นั้นอ่านต้นฉบับไม่ถี่ถ้วน และขาดความรู้รอบตัวเพียงพอแล้ว ภาพที่บรรยายออกไปอาจเป็น เครื่องฉุดให้หนังสือเล่มนั้นเสื่อมสภาพลงไป ในทางตรงข้ามภาพประกอบที่ดีกลมกลืนกับต้นฉบับได้เป็นอย่างดี จะเสริมส่งหนังสือให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

ภาพจิตรอีกประเภทหนึ่ง คือ ภาพประเภทจินตนาการ ช่างเขียนมีเสรีที่จะแสดงภาพในฝันให้ออกไป เป็นภาพให้ความกลมกลืนกับท้องเรื่องนั้น ทั้งหมดเป็นภาพของความรู้ สึกนึกคิด ความฝันไม่จำเป็นจะต้องยึดถือของจริง ตลอดจนถึงสีสันทันอย่างเสรี ภาพเช่นนี้ช่างเขียนโดยมากมักจะแสดงภาพออกมาเพื่อให้ก่อบรรยากาศประสานกับท้องถื่น ซึ่งน่าจะเป็นจินตนิยาย

ส่วนการเขียนภาพมานั้น คือการเขียนภาพการ์ตูนนั่นเอง ภาพการ์ตูนแบ่งออกเป็นหลายประเภท ตั้งแต่การ์ตูนสำหรับเด็ก ไปจนกระทั่งการ์ตูนของผู้ใหญ่ เป็นลำดับ การเขียนภาพมาเป็นศิลปะที่เกี่ยวข้องกับการค้นหาใช้ศิลปะบริสุทธิ์อยู่ในอันดับเดียวกับช่างเขียนภาพประเภทโปสเตอร์ โฆษณาภาพยนตร์ และนักออกแบบโฆษณาสินค้า

ภาพการ์ตูนสำหรับเด็กเล็กนั้น โดยมากมักนิยมเขียนภาพสัตว์ด้วยฝีมือม่ายา คืออง ใจให้ผิดเพี้ยนไปจากของจริงมากมายเกินกว่าปกติ ดูเหมือนว่าเขียนออกมาอย่างหยาบๆ ง่าย ๆ แต่ช่างเขียนนั้นเขียนขึ้นด้วยความยากลำบาก แต่เขาตั้งใจให้มองดูเขียนขึ้นอย่างลวก ๆ การให้สีหนังสือเด็กก็มักใช้สีฉูดฉาดบาดตา

ขณะที่ วิโชค มุกตมณี (2523 อ้างถึงใน วรพงศ์ วรรณดิษฏมพงศ์, 2532) กล่าวถึงลักษณะของภาพประกอบ ว่าแบ่งออกเป็น 5 ประเภทด้วยกัน คือ

1. ลักษณะเหมือนจริง ภาพลักษณะนี้เป็นภาพที่ศึกษาถ่ายทอดมาจากธรรมชาติ เน้นรูปทรง แสงและเงาตามลักษณะที่เหมือนจริงทุกประการ
2. ลักษณะสร้างสรรค์หรือจินตนาการ มีลักษณะไม่เหมือนจริงมากนัก เส้นหรือรูปทรงของภาพสัตว์ สิ่งของต่าง ๆ ก็สร้างขึ้นโดยใช้จินตนาการมากขึ้น คือ เพิ่มเติมความคิดเข้าไป
3. ลักษณะการเขียนภาพแบบรูปทรงเรขาคณิต ลักษณะเช่นนี้อาจคิดหรือสร้างสรรค์ขึ้น คือใช้รูปทรงเรขาคณิตแทนค่า จัดเป็นภาพขึ้นมา รูปทรงที่เกิดจะผิดไปจากความเหมือนจริง หรือจินตนาการ เพราะใช้รูปทรงทางเรขาคณิตมาประกอบกันขึ้นเป็นรูปภาพ

4. ลักษณะภาพแบบสัญลักษณ์ คือใช้ลักษณะของสัญลักษณ์ แทนความหมายในภาพ เช่น ดวงอาทิตย์แทนคำสีแดง เป็นเรื่องความสว่าง ภาพลักษณะนี้เป็นภาพที่ดูแล้วต้องคิดแทนค่าความหมายของภาพ ซึ่งอาจเป็นเรื่องยากสำหรับเด็กแต่ในขั้นสูงขึ้นก็มีความจำเป็นต้องเรียนรู้อย่าง

5. ลักษณะการเขียนภาพสัตว์ นักเขียนภาพประกอบมักจะแบ่งพวกเขียนภาพสัตว์ไว้เป็นอีกประเภทหนึ่ง การแสดงออกทางด้านภาพสัตว์ อาจจะถ่ายทอดลักษณะที่เหมือนจริง จินตนาการ รูปทรงเรขาคณิต หรือสัญลักษณ์ก็ได้

เอดการ์ เดล (Edgar Dale, 1951 อ้างถึงใน ฉลองชัย สุรวัฒนบุรณ, 2515) กล่าวถึงเกณฑ์มาตรฐานที่ใช้ในการตัดสินลักษณะของภาพที่ดี อาจนำมาใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาภาพที่จะนำไปเขียนภาพประกอบ รวมถึงภาพประกอบในหนังสือสำหรับเด็ก และเยาวชนคือ

1. ภาพนั้นต้องเหมาะกับจุดประสงค์
2. ภาพนั้นจะต้องถ่ายทอดลักษณะตรงกับสภาพความเป็นจริง
3. ภาพนั้นจะต้องถูกต้องในเรื่องของขนาดสัดส่วน
4. ภาพนั้นต้องก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ เพิ่มความสนุกสนาน
5. ภาพนั้นจะต้องกระตุ้นให้เกิดการสร้างจินตนาการต่อ เนื่องจากเกิดขึ้นในใจของผู้ดู
6. ภาพนั้นจะต้องมีคุณภาพด้านศิลปะ และเทคนิคการสร้างที่ดี คือมีส่วนประกอบภาพดี
7. เนื้อเรื่องภายในภาพจะต้องมุ่งที่จุดสำคัญ เพียงอันเดียว
8. ภาพนั้นจะต้องมีรายละเอียดไว้อย่างเพียงพอ

สมิธ (SMITH, 1966) นักเทคโนโลยีทางการศึกษาได้ให้หลักเกณฑ์ในการวิเคราะห์คุณค่าของภาพประกอบแบบเรียนไว้ ดังนี้

1. ภาพประกอบควรตรงตามจุดประสงค์ของเนื้อเรื่อง
2. ภาพประกอบควรมีเรื่องสำคัญเพียงเรื่องเดียว
3. ภาพประกอบควรมีความชัดเจน และตรงกับความเป็นจริง
4. ควรเหมาะสมกับวัย และความสนใจ ตลอดจนเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ของผู้เรียน
5. ควรมีขนาดเหมาะสม และมีลักษณะที่แสดงอาการคล้ายกับเคลื่อนไหว มีชีวิตจิตใจ

6. ควรเป็นภาพสี เพราะสีจะช่วยในการเรียนรู้ เพิ่มความสนใจและให้ความเป็นจริงได้ดีกว่าภาพขาวดำ

7. คำบรรยายควรเขียนให้สมบูรณ์ที่สุดเท่าที่จะทำได้

8. ควรมีสุนัขใจในภาพด้วย จุดสนใจจะต้องใหญ่ สะดุดตา มีความหมายง่าย ๆ ไม่มีรายละเอียดยุ่งยากซับซ้อน

9. ลักษณะ หรือส่วนสำคัญของภาพควรอยู่ตรงกลาง หรือใกล้มุมซ้ายของภาพ

10. แบบเรียนควรมีภาพประกอบราวครึ่งหนึ่งของเล่ม จึงจะได้ผลเต็มที่

และสำหรับภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กประเภทให้ความรู้ความบันเทิง ซึ่งอาจจะนำมาใช้เป็นแนวทาง ในการพิจารณาภาพประกอบในหน้าสำหรับเด็กและเยาวชนได้เช่นกัน ควรจะต้องพิจารณาในหลักเกณฑ์ต่อไปนี้ด้วย (Charlotte S. Huck อ้างถึงใน ฉลองชัย สุรวัฒนบูรณ์, 2515)

1. ภาพจะต้องเป็นเครื่องช่วยให้เห็นเค้าโครงของเรื่อง ช่วยให้แปลความหมายหรือช่วยขยายความเข้าใจของเรื่องได้

2. ภาพจะต้องสร้างอารมณ์ของเรื่องทำให้เนื้อเรื่องเด่นชัดขึ้นมา

3. ภาพต้องตรงกับเนื้อเรื่อง ตรงกับลักษณะตัวละคร ฉาก หรือสถานที่ตามท้องเรื่อง

4. ภาพสำหรับหนังสือที่เด็กดูโดยผู้ใหญ่อ่านให้ฟังนั้น จะมีจังหวะคล้องจองพอดีกับข้อความที่ผู้ใหญ่อ่านให้ฟัง คือผู้ใหญ่อ่านจบก็ควรจะพอดีกับที่เด็กดูภาพตามไปจนทับกันพอดีในแต่ละภาพ

วรวงศ์ วรชาติอุดมพงศ์ (2535) กล่าวว่า การศึกษาความชอบและไม่ชอบในการดูภาพ เป็นแนวทางสำหรับการสร้างรูปภาพในสื่อที่ผู้ออกแบบจะต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษ งานออกแบบกราฟิกขั้นใดที่ไม่ได้รับความสนใจจากผู้ดู ผู้ชม เพราะความไม่ชอบในสิ่งนั้น การสื่อความหมายหรือการส่งข่าวสารก็ล้มเหลว ความชอบหรือไม่ชอบของคนทั่วไปย่อมเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละบุคคล และย่อมที่จะมีความแตกต่างกันออกไปตามเงื่อนไขต่าง ๆ หลายประการด้วยกัน ได้แก่

1. ภูมิหลังของแต่ละคน

2. การศึกษา

3. เพศ

4. วัย

5. สภาพแวดล้อม

ทราเวอร์ส (Travers, 1970 อ้างถึงใน วรพงศ์ วิชาติอุดมพงศ์, 2532) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการรับรู้ในการดูภาพของเด็ก เสนอว่าภาพสำหรับเด็กนั้น ไม่ควรมีรายละเอียด สลับซับซ้อนมากเกินไป เพราะการดูภาพของเด็กจะดูทีละส่วน โดยดูจากส่วนย่อยไปหาส่วนใหญ่ หรือส่วนรวม ภาพที่แสดงลักษณะการเคลื่อนไหว เด็กจะดูไม่ค่อยออก และจะไม่ชอบภาพที่เป็นภาพแบนนิ่งไม่มีชีวิตชีวา การใช้สีมีส่วนช่วยให้ความชัดเจนของภาพดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ชาลลอต เอส ฮัค และดอริส บัง กุน (Charlotte S. Huck & Doris Young Kuhn, 1979 อ้างถึงใน วรพงศ์ วิชาติอุดมพงศ์, 2532) ได้สรุปว่า ไม่มีรูปแบบใดที่เด็กจะชอบที่สุด เพราะรูปแบบของภาพต่างๆ ทั้งภาพสีและภาพลายเส้นไม่ว่าจะเป็นภาพเหมือนจริง ภาพสไตล์ไลซ์ (Stylize) หรือภาพนามธรรม เป็นต้น เด็ก ๆ ก็จะมีสนใจหมด ความสนใจของเด็กที่มีต่อศิลปะ จะมีหลายรูปแบบ และจะเปลี่ยนแปลงไปเรื่อยตามวัย จนกว่าจะได้เรียนรู้ถึงความซาบซึ้งในศิลปะนั้น เด็กจึงจะตัดสินใจได้ว่ารูปแบบทางศิลปะในภาพประกอบแบบใดดีที่สุด สอดคล้องกับเคนเนธ มารานซ์ (Kenneth Marantz, 1978 อ้างถึงใน วรพงศ์ วิชาติอุดมพงศ์, 2532) ได้สรุปความชอบ และไม่ชอบของเด็กว่าไม่ได้ตัดสินความชอบ หรือไม่ชอบด้วยประสบการณ์ทางศิลปะ แต่เด็กจะตัดสินใจจากเนื้อหาและจากตัวภาพ ถ้าภาพในหนังสือเป็นงานศิลปะทั้งเล่ม เด็กต่างวัยจะมีความสนใจ และซาบซึ้งที่แตกต่างกันออกไป เด็กเล็กจะชอบภาพที่มีรูปแบบอย่างง่าย ๆ ใช้สีสดใสและตัดกัน มีความเหมือนจริงมากที่สุด และไม่ชอบสิ่งที่ไม่เหมือนจริง ความชอบและไม่ชอบนี้จะถูกเปลี่ยนไปตามวัย และประสบการณ์ของเด็กเอง ยิ่งโตขึ้นก็ยิ่งชอบภาพที่สลับซับซ้อนขึ้น แปลกใหม่ยิ่งขึ้น

จากทฤษฎีทางจิตวิทยาเกี่ยวกับการรับรู้ของเด็ก และผลการวิจัยที่มีการวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ อาจกล่าวได้ว่า การรับรู้ของเด็ก และผู้ใหญ่ นั้นย่อมแตกต่างกันไป การรับรู้ของเด็กจะเริ่มจากรูปแบบง่าย ๆ แล้วค่อย ๆ สลับซับซ้อนขึ้น ส่วนการรับรู้ของผู้ใหญ่จะดูภาพรวมที่มีเนื้อหาสาระสลับซับซ้อน แล้วแยกเป็นส่วนละเอียดทีละส่วน (Karl U. Smith, 1966)

จอห์น อี เฟรนช์ (John E French อ้างถึงใน วรพงศ์ วิชาติอุดมพงศ์, 2535) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับลักษณะของภาพโดยได้สรุปสาระจากการ วิจัยพบว่า เด็กเล็ก ๆ จะชอบภาพที่มีลักษณะง่าย ๆ เด็กหญิงชอบภาพที่มีลักษณะง่าย ๆ มากกว่าเด็กชาย นั้นย่อมแสดงว่าลักษณะภาพที่จะนำมาใช้ สำหรับเด็กชายย่อมแสดงสาระภาพที่มีความซับซ้อนได้มากกว่าสำหรับ เด็กหญิง ลักษณะภาพจะค่อย ๆ สลับซับซ้อนขึ้นเรื่อย ๆ ตามวัยของเด็ก และพบว่าผู้ใหญ่จะชอบภาพที่มีลักษณะละเอียด มีรายละเอียดซับซ้อน

ภาพที่มีลักษณะการเคลื่อนไหวเด็กจะดูไม่ค่อยออก เด็ก ๆ จะชอบภาพที่มีความชัดเจน สีสันสดใส ภาพที่มีลักษณะเป็นภาพนิ่งไม่มีชีวิตชีวาเด็กจะไม่ชอบ สังเกตจากการดูภาพของเด็กและผู้ใหญ่ก็ได้ พบว่าการมองภาพของเด็กและผู้ใหญ่จะมีวิธีการที่แตกต่างกัน เด็กจะมองภาพจากส่วนย่อยไปยังภาพส่วนใหญ่ คือดูส่วนย่อยหลาย ๆ ส่วนแล้วเอามาประกอบเป็นเรื่องราว ส่วนผู้ใหญ่จะมองภาพในลักษณะภาพรวมทั้งหมดของภาพ แล้วจึงสังเกตส่วนรายละเอียดของภาพภายหลัง ถ้าจะมองถึงลักษณะขององค์ประกอบภาพจะพบว่าเด็กจะชอบภาพที่รวมกันเป็นกลุ่ม และค่อนข้างมีระเบียบ ส่วนผู้ใหญ่จะชอบในลักษณะค่อนข้างจะตรงกันข้าม คือลักษณะภาพแบบอิสระและแปลกใหม่ มีจินตนาการ

จากแนวคิดดังกล่าวจะเห็นได้ว่า นอกจากนิสัยโดยส่วนตัวของแต่ละคนแล้ว ถ้าหากผู้ออกแบบได้ศึกษาอย่างแท้จริงแล้วว่า สื่อที่จะต้องออกแบบขึ้นมานั้นต้องการจะเน้นสำหรับกลุ่มเป้าหมายใด เป็นเด็กหรือวัยรุ่น หรือผู้ใหญ่ แล้วจึงออกแบบกราฟิกให้เหมาะสมก็จะ เป็นยุทธวิธีหนึ่งในการสร้างความน่าสนใจให้เกิดขึ้นเป็นเบื้องต้น อันจะนำไปสู่จุดหมายปลายทางได้อย่างดี

2. เด็กวัยรุ่นตอนต้น

วัยรุ่น เป็นวัยที่อยู่ในช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของชีวิต จากความเป็นเด็กจะ เข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ เป็นวัยแห่งปัญหา พฤติกรรมทางเพศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับความสนใจระหว่างเพศ เริ่มปรากฏชัดในวัยนี้ นักการศึกษา และนักจิตวิทยา ได้ให้ความสนใจค้นคว้ากันอย่างกว้างขวางทั้งในประเทศ และต่างประเทศ ทุกชาติถือว่าง วัยรุ่น เป็นกลุ่มคนที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะพลเมืองของชาติในอนาคตจะมีคุณภาพดี หรือ เลวย่อมขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจของคนในวัยนี้เป็นอย่างมาก ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้รุดหน้าไปไกลกว่าความเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา และเป็นสาเหตุสืบเนื่องให้เกิดความยุ่งยากในการสื่อความหมายระหว่างกันและกันมากยิ่งขึ้น ผลของการวิจัยเกี่ยวกับวัยรุ่นพบว่า วัยรุ่นส่วนมากรู้สึกว่าปัญหาส่วนใหญ่เนื่องมาจาก ผู้ใหญ่ไม่เข้าใจจิตใจของตน นั่นเป็นสิ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ใหญ่และ เด็กไม่สามารถสนองความต้องการซึ่งกันและกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ อาจเป็นเพราะผู้ใหญ่ใช้ประสบการณ์ในอดีตมาแก้ปัญหาในปัจจุบัน จึงไม่สามารถเข้าใจความต้องการ ความนึกคิดของวัยรุ่นในปัจจุบันเพียงพอ (ประสาร ทิพย์ชารา, 2521 อ้างถึงใน ไกรเดช ไกรสกุล, 2532)

การอบรมเลี้ยงดู เพื่อพัฒนาเด็กให้เติบโตขึ้นอย่างมีคุณภาพต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจในเรื่องพัฒนาการของเด็กวัยต่าง ๆ ในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

เพราะพัฒนาการเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลา และมีลักษณะที่แน่นอนจากวัยหนึ่งสู่อีกวัยหนึ่ง พัฒนาการของเด็กจึงมีแบบแผนที่คล้ายคลึงกันระหว่างเด็กแต่ละคน และวัยสำคัญที่ผู้ใหญ่ควรให้การเอาใจใส่มากที่สุดก็ได้แก่วัยเด็ก และวัยรุ่น หรือที่เรียกว่าเป็นเยาวชน (สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2537)

ช่วงเวลาของวัยรุ่นตอนต้น โดยเฉลี่ยจะมีอายุระหว่าง 12-15 ปีเด็กในช่วงวัยดังกล่าวนี้ภาษาไทยใช้คำว่าวัยรุ่น มาจากคำภาษาอังกฤษว่า Puberty ซึ่งใช้ในภาษาลาตินว่า Puberta ซึ่งแปลว่า การเติบโตเป็นหนุ่มสาว เปลี่ยนสภาวะทางร่างกายจากความเป็นเด็กชายเด็กหญิง ร่างกายเติบโตเกือบเต็มที่ทุกส่วน ลักษณะของการเจริญเติบโตของช่วงอายุนี้นี้ เป็นช่วงเปลี่ยนวัยของชีวิตทางด้านร่างกาย ซึ่งมีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงพัฒนาการด้านอื่นๆ เช่น ทางอารมณ์ จิตใจ ความคิดเกี่ยวกับตนเอง สติปัญญา เป็นต้น (ปภาณี จิตติวัฒนา, 2535 อ้างถึงใน ธนิกา แสงเกตุนาวิจิตร, 2539)

การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายมีผลกระทบถึงพัฒนาการทางอารมณ์ของวัยรุ่น โดยจะเริ่มสนใจเพื่อนต่างเพศ มีความกังวลเรื่องรูปร่างหน้าตา วัยรุ่นมีอารมณ์รุนแรง และแสดงออกอย่างเปิดเผย บางครั้งจึงมีความขัดแย้งกับผู้ใหญ่อย่างรุนแรง ทั้งนี้เพราะวัยรุ่นเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของการเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ จึงต้องการเสรีภาพ ต้องการปรับตัว แต่ในขณะเดียวกันก็ยังคงต้องการความรัก ความเอาใจใส่จากผู้ใหญ่ด้วย อารมณ์ของวัยรุ่น หรือเยาวชนส่วนใหญ่พอแบ่งได้คือ ประเภทก้าวร้าว เก็บกด และสนุกสนาน

พัฒนาการด้านสังคม เมื่อเข้าสู่วัยรุ่น จะชอบการเลียนแบบ ชอบคบเพื่อนต่างเพศ มีการทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมากแล้ววัยนี้กลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลต่อเขามาก ดังนั้น ในช่วงนี้เด็กจะเริ่มมองหาบุคคลที่ตนจะยึดเอาเป็นแบบฉบับ สื่อต่าง ๆ จึงมีอิทธิพลต่อเยาวชนมาก เพราะเขาจะยึดถือเป็นแบบอย่าง เพื่อจะดึงดูดใจเพศตรงข้ามให้มาสนใจ รวมทั้งความอยากรู้อยากเห็น อยากรู้ เพื่อการยอมรับจากกลุ่ม

และพัฒนาการทางสติปัญญาสำหรับวัยรุ่นจะเริ่มมีความคิดที่ดีขึ้น ชอบทดลองสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ รู้จักเปรียบเทียบความดีกับความไม่ดี และเริ่มรู้จักการพึ่งตนเอง ซึ่งในวัยนี้ถ้าขาดคำแนะนำที่ถูกต้องเหมาะสม ความอยากรู้อยากทดลองในสิ่งแปลกใหม่ อาจจะทำให้เกิดผลเสียได้ เช่น ทำให้ติดยาเสพติด มีปัญหาทางเพศ หรือประกอบอาชีพที่ไม่สุจริต (สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2537)

2.1 ความต้องการของเด็กวัยรุ่นคอนตัน

สุชาดา จันทน์เอม และสุรางค์ จันทน์เอม (อ้างถึงใน ลมูล รัตตากร, 2529) กล่าวถึงความต้องการของเด็กวัยรุ่น ดังนี้

1. เด็กทุกคนต้องการที่จะปรับปรุงสมรรถภาพในการทำงานให้ดียิ่งขึ้น เพื่อจะได้มีส่วนร่วมในการผลิต เครื่องอุปโภคบริโภค
2. เด็กทุกคนต้องการที่จะบำรุงสุขภาพให้ดี เพื่อให้มีร่างกายสมบูรณ์
3. เด็กทุกคนต้องการที่จะเข้าถึงสิทธิ และหน้าที่พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย เพื่อจะได้ปฏิบัติตนให้เหมาะสมในการที่ตน เป็นสมาชิกของชุมชน เป็นพลเมืองของประเทศชาติและของโลก
4. เด็กทุกคนต้องการที่จะเข้าใจความสำคัญของครอบครัว และ เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะนำความสุขมาสู่ครอบครัว
5. เด็กทุกคนต้องการทราบปัญหา เศรษฐกิจที่ เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน
6. เด็กทุกคนต้องการที่จะเข้าใจวิธีการทางวิทยาศาสตร์ และความเจริญทางวิทยาศาสตร์ซึ่งเกี่ยวกับธรรมชาติของโลกมนุษย์
7. เด็กทุกคนต้องการที่จะปรับปรุงความสามารถ ที่จะชวนซึ่งถึงคุณค่าของความสวยงาม ความไพเราะของวรรณคดี ศิลปะ ดนตรี และธรรมชาติ
8. เด็กทุกคนมีความต้องการ ที่จะมีความสามารถในการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และรู้จักแบ่งเวลานั้นให้พอเหมาะกับกิจกรรมของตน
9. เด็กทุกคนต้องการเคารพนับถือบุคคลอื่น และมีความสามารถที่จะดำรงชีวิตอยู่ และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี
10. เด็กทุกคนต้องการปรับปรุงความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผล สามารถที่จะแสดงความคิดเห็นของตน ตลอดจนสามารถอ่าน และฟังได้อย่างเข้าใจ
11. เด็กทุกคนต้องการความรัก และความอบอุ่นจากบิดามารดา และครูอาจารย์
12. เด็กทุกคนต้องการความปลอดภัยในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่น
13. เด็กทุกคนต้องการความสำเร็จ และมีชื่อเสียงในชีวิต
14. เด็กทุกคนต้องการให้ผู้ใหญ่สนใจ และเห็นความสำคัญของตน

ซึ่งมีส่วนสอดคล้องกับ สุโท เจริญสุข (อ้างถึงใน ลมูล รัตตากร, 2529) ที่กล่าวถึงความต้องการพิเศษของวัยรุ่น ดังนี้

1. ต้องการให้เพื่อนรุ่นเดียวกันยอมรับว่าตนเป็นหนึ่งในหนึ่งเหมือนกัน

2. ต้องการที่จะมีความรู้ และความเข้าใจในเรื่องความสัมพันธ์ และทัศนคติทางเพศอย่างถูกต้อง
3. ต้องการการช่วยเหลือให้ยอมรับรูปร่างหน้าตาถาวรของเขา
4. ต้องการโอกาสที่จะได้ดำเนินการรับผิดชอบ และตัดสินใจตกลงใจเอง
5. ต้องการโอกาสที่จะหา และเก็บเงิน
6. ต้องการให้มีการสำรวจใจ และกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ร่วมกันกับเพื่อนต่างเพศ
7. ต้องการให้มีการช่วยเหลือในการเลือกกิจกรรมที่ทำในวันหยุด และในการพักผ่อนระยะยาว
8. ต้องการให้มีการจัดกิจกรรมเป็นกลุ่ม ตลอดจนการวางแผนงานที่มีส่วนรับผิดชอบในกลุ่ม ให้มีส่วนวางแผนกิจกรรมในบ้าน โรงเรียน และชุมชน ต้องการโอกาสที่จะทำงานที่มีประโยชน์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับงานของผู้ใหญ่
9. ต้องการความช่วยเหลือในการสร้างความสัมพันธ์กับสมาชิกอื่น ๆ ของครอบครัว ในลักษณะที่เป็นผู้ใหญ่ขึ้น
10. ต้องการการแนะนำแนวที่มีเมตตา และความเห็นอกเห็นใจ ไม่ยอมรับการขู่เข็ญที่จะมาทำลายเสรีภาพ
11. ต้องการการยอมรับที่อบอุ่น และด้วยความเข้าใจ เพื่อให้ได้รู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว ในขณะที่พยายามจะตั้งความรู้สึกมั่นใจในอัตภาพ และเสรีภาพของงาน
12. ต้องการการแนะนำในกิจกรรมที่ออกกำลังเพื่อป้องกันไม่ให้หักโหมเกินไป
13. ต้องการโอกาสที่จะได้พัฒนาความสนใจ และทักษะของตน
14. ต้องการความช่วยเหลือเพื่อให้แบ่งส่วนดุสยิ์ให้ถูกต้องในความต้อการนานาประการของตนเอง
15. ต้องการการแนะนำที่จะช่วยให้มีทักษะและความถนัดพิเศษ
16. ความต้องการความช่วยเหลือที่จะให้รู้จักยอมรับและ เข้าใจผู้ที่อยู่คนละพวกกับตน และให้รู้สึกยอมรับความแตกต่างของตน
17. ต้องการความช่วยเหลือเพื่อให้เข้าใจว่า เหตุใดตนจึงมีความรู้สึก และประพฤติเช่นนั้น

2.2 ความสนใจอ่านหนังสือของเด็กวัยรุ่นคอนตัน

เนื้อหาในหน้าสำหรับ เด็กและเยาวชน ต้องมีความสัมพันธ์กับความต้องการของพวกเขา ซึ่งจะเป็นผลสืบเนื่องไปถึงความสนใจในการอ่าน แม้ว่าความต้องการทางธรรมชาติของวัยรุ่น หรือเยาวชน จะมีอิทธิพลในการอ่านแล้ว สภาพแวดล้อมที่บ้าน

ที่โรงเรียน วงสังคมของเพื่อน และสิ่งแวดล้อมอื่นที่เด็กจะได้ประสบหรือคลุกคลีอยู่ด้วย ก็ยังมีอิทธิพลต่อการที่จะปลูกฝัง หรือโน้มน้าวความสนใจในการอ่านของเด็กวัยรุ่นด้วย (ชญา เปรมโยธิน, 2528)

รัชจวน อินทรกำแหง (2520) กล่าวถึงความสนใจในการอ่านหนังสือของเด็ก อายุระหว่าง 12 - 15 ปี ดังนี้

อายุ 12 ปี เด็กชายชอบเรื่องที่มีการจบอย่างขมวดปมไว้ให้คิด ชอบอ่านหนังสือ ผจญภัย ประวัติศาสตร์ ชิวประวัติ กีฬา เด็กหญิงยังคงชอบเรื่องเกี่ยวกับชีวิตในบ้าน ในโรงเรียน ชอบเรื่องรัก ๆ โกรธ ๆ มากขึ้น เริ่มอ่านนวนิยายสำหรับผู้ใหญ่

อายุ 13 ปี เด็กชายยังคงชอบเรื่องเครื่องยนต์กลไก เรื่องเกี่ยวกับงานอดิเรก เด็กหญิงยังคงชอบนวนิยายสำหรับผู้ใหญ่ เริ่มชอบหนังสือคำประพันธ์ บทละคร

อายุ 14 ปี เด็กชายเริ่มอ่านเรื่องรัก ๆ โกรธ ๆ บ้าง แต่ยังคงชอบอ่านเรื่อง ชิวประวัติ ประวัติศาสตร์ การเดินทาง เครื่องยนต์กลไก เด็กหญิงชอบเรื่องรัก ๆ โกรธ ๆ สะเทือนอารมณ์ ชอบเรื่องที่แต่งเกินความจริง

อายุ 15 ปี ทั้งเด็กชายและเด็กหญิงเริ่มอ่านหนังสือตามความต้องการของโรงเรียน และสังคมของตน เด็กชายมักชอบเรื่องเกี่ยวกับวิชาการงานอดิเรก และการทดลอง เด็กหญิงยังคงชอบนวนิยาย

นอกจากนี้ยังได้สรุปความสนใจในการอ่านของวัยรุ่น ไว้ดังนี้ (รัชจวน อินทรกำแหง, 2525)

1. เด็กชายและเด็กหญิงมีความสนใจในการอ่านที่แตกต่างกัน น้อยครั้งนักที่เด็กชายจะชอบอ่านหนังสืออย่างเดียวกับเด็กหญิง
2. ในขณะที่วัยรุ่นชายพอใจหนังสือที่มีความเคลื่อนไหวเร็ว เอาจริงเอาจัง และไม่ชวนสะท้านสะเทือนใจ เด็กหญิงค่อนข้างชอบเรื่องของการความรัก
3. วัยรุ่นหญิงบางคนชอบอ่านหนังสือที่เขียนสำหรับเด็กชาย แต่วัยรุ่นชายน้อยคนนักที่จะชอบอ่านหนังสือที่เขียนสำหรับเด็กหญิง
4. เด็กหญิงในวัยรุ่นกลาง (13-14 ปีขึ้นไป) ส่วนมากจะอ่านนวนิยาย แต่วัยรุ่นชายในวัยเดียวกันจะชอบอ่านเรื่องสารคดี
5. มีหนังสือน้อยเล่มที่วัยรุ่นหญิงชายจะชอบจริง ๆ
6. เมื่อวัยรุ่นทั้ง 2 เพศ ใกล้เคียงของผู้ใหญ่ขึ้น ความสนใจในการอ่านที่แตกต่างกันอยู่มากนั้นจะค่อย ๆ ลดลง
7. วัยรุ่นหญิง และหญิงส่วนใหญ่มักจะใจอ่อน ไม่ชอบอ่านเรื่องทารุณโหดร้าย แต่เด็กชายและชายไม่ชอบเรื่องที่ดูเป็นผู้หญิง ตามที่ปรากฏส่วนมาก แม้ในระยะเป็นผู้

ใหญ่ผู้หญิงจะนิยมอ่านนวนิยายเรื่อยไป ส่วนผู้ชายจะชอบชีวประวัติและสารคดีมากกว่า แต่ทั้งนี้ความแตกต่างย่อมขึ้นอยู่กับความเคยชิน และรสนิยมของแต่ละบุคคลด้วย

8. ปัจจัยที่ทำให้วัยรุ่นเพศเดียวกันสนใจอ่านแตกต่างกันคือ อายุ

9. ปัจจัยสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้การอ่านแตกต่างกัน คือ สติปัญญา ซึ่งจะเห็นได้ชัดในระยะวัยรุ่น เมื่อเขาเลือกอ่านหนังสือ

10. อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม อันเนื่องมาจากทางบ้าน โรงเรียน เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การอ่านแตกต่างกัน และในกรณีนี้เรื่องของเพศจะไม่ใช่ประเด็นที่ทำให้แตกต่างกัน

11. รูปเล่ม ของหนังสือมีส่วนที่ส่งเสริมหรือบั่นทอนความสนใจในการอ่านของวัยรุ่นเหมือนกัน วัยรุ่นไม่ชอบหนังสือที่หนา และใหญ่เกินไป ถ้าเขามีที่เลือก เขาชอบหนังสือเล่มไม่หนาจนเกินไป ขนาดประมาณ 200 หน้า ตัวหนังสือโปร่งตา มีบทสนทนาดีกว่าพรรณนา หรือบรรยาย เรื่องเดินไปเร็ว รูปภาพไม่จำเป็นมากนักสำหรับวัยรุ่น และลักษณะรูปเล่มไม่ความมั่งคั่งเป็นหนังสือสำหรับเด็กเกินไป เพราะมันจะทำให้ศักดิ์ศรีของความเป็นเด็กโตของเขาตกลงไป

จากแนวความคิดเกี่ยวกับความต้องการอ่านหนังสือของเด็กวัยรุ่นตอนต้น สามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ในการเลือกนำเสนอเนื้อหา และรูปแบบหน้าสำหรับเด็ก และเยาวชนในหนังสือพิมพ์รายวันได้ เพราะต่างก็เป็นสื่อสิ่งพิมพ์เช่นเดียวกัน

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 ด้านเนื้อหา

จาระไน แกลโกศล (2512) ศึกษาวิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์เนื้อหาด้านการศึกษาของหนังสือพิมพ์รายวันไทย" การวิจัยมุ่งศึกษาประโยชน์อันพึงได้รับจากบทความบทวิจารณ์ และคอลัมน์ตอบปัญหาจากหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย จำนวน 4 ฉบับ คือ ไทยรัฐ เดลินิวส์ สยามนิกร และสยามรัฐ วิธีดำเนินการวิจัยเลือกหนังสือพิมพ์กำหนดค่าจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย เก็บข้อมูลจากหนังสือพิมพ์ในช่วงระยะเวลาระหว่างวันที่ 1 กรกฎาคม ถึงวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2511 นำข้อมูลมาเสนอในรูปแบบเนื้อหา รูปของค่าเฉลี่ย และค่าร้อยละตามลำดับ

ผลของการวิจัยสรุปได้ดังนี้คือ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เน้นหนักในด้านบทความวิทยาศาสตร์ หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ เน้นหนักในด้านบทความสังคมศาสตร์ บทวิจารณ์การศึกษา และคอลัมน์ตอบปัญหา หนังสือพิมพ์สยามนิกร เน้นหนักด้านบทความ การศึกษา และหนังสือพิมพ์สยามรัฐ เน้นหนักด้านบทความสังคมศาสตร์

กาญจนา เมชีกุล (2515) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาประสิทธิภาพของหนังสือพิมพ์รายวันที่มีต่อนักเรียนชาย และนักเรียนหญิง ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนบางมูลนากภูมิวิทยาคม" พบว่าหนังสือพิมพ์มีประสิทธิผลด้านการศึกษาในการเรียนวิชาภาษาไทย วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และสุขภาพอนามัย หนังสือพิมพ์มีประสิทธิผลด้านการเรียนแบบทางด้านอาชีวกรรม การเลือกอาชีพ และการเดินทาง นอกจากนี้หนังสือพิมพ์รายวันยังเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดแรงกระตุ้นต่อนักเรียนทั้งด้านดีและด้านเสียด้วย

ไมตรี เจริญศิลป์ (2518) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "บทบาทของหนังสือพิมพ์รายวันในการศึกษานอกระบบของเยาวชน" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบเนื้อหาเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบในหนังสือพิมพ์รายวันฉบับต่าง ๆ และการศึกษาความสนใจข้อคิดเห็น ตลอดจนความต้องการของเยาวชนในกรุงเทพฯ ที่มีต่อเรื่อง และเนื้อหาทางการศึกษานอกระบบในหนังสือพิมพ์รายวัน โดยวิเคราะห์ด้านเนื้อหาของหนังสือพิมพ์รายวันที่มีสำนักพิมพ์อยู่ในกรุงเทพมหานคร 6 ฉบับ และส่งแบบสอบถามไปยังเยาวชนในกรุงเทพมหานครรวม 312 คน ผลการวิจัยพบว่า เยาวชนมีความสนใจเนื้อหาการศึกษานอกระบบในรูปสารคดีวิชาการในหนังสือพิมพ์รายวันมาก และสนใจข่าวการศึกษามาก นอกจากนี้เยาวชนต้องการให้หนังสือพิมพ์รายวันปรับปรุงการเสนอข่าวให้ถูกต้องเป็นจริงมากขึ้น ส่วนเนื้อหาในรูปสารคดี วิชาการนั้น เยาวชนต้องการให้เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะสารคดีวิชาการด้านวิทยาศาสตร์ สุขภาพอนามัย การศึกษา ศิลปกรรมจรรยาความรู้ด้านอาชีพการเกษตร และความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ

ชฎา เปรมโยธิน (2528) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "หนังสือพิมพ์รายวันกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน : ศึกษาเชิงวิเคราะห์เนื้อหาเฉพาะหน้าสำหรับเด็ก และเยาวชน" มีวัตถุประสงค์เพื่อ วิเคราะห์เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนที่ปรากฏในหน้าสำหรับเด็กและเยาวชนของหนังสือพิมพ์รายวัน 10 ชื่อฉบับ คือ มติชน สยามรัฐ แนวหน้า บ้านเมือง ไทยรัฐ สายกลาง เดลินิวส์ มหานคร เดลินิวส์ และชาวไทย โดยศึกษาเนื้อหาหนังสือพิมพ์รายวันทั้งสิ้น 395 ฉบับ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบในการเสนอเนื้อหาหน้าสำหรับเด็กและเยาวชนของหนังสือพิมพ์รายวันทั้ง 10 ชื่อฉบับมีความหลากหลายมาก หน้าสำหรับเด็กและเยาวชนของหนังสือพิมพ์รายวันส่วนใหญ่ เน้นการเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับค่านิยมด้านความมีสติปัญญา เฉลี่ยประมาณฉบับละ 1-2 ครั้ง ลักษณะการใช้ภาษาในหน้าสำหรับเด็กและเยาวชน พบว่า ส่วนใหญ่มีความเหมาะสมดี ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย

ชนิดา แสงเกตวนาวิจิตร (2538) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "รูปแบบและเนื้อหาของหนังสือพิมพ์ภาษาไทยสำหรับเยาวชน ตามความต้องการของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษา

ตอนต้น ในกรุงเทพมหานคร" ผลการวิจัยด้านความต้องการด้านเนื้อหาพบว่า เนื้อหาต่าง ๆ ของหนังสือพิมพ์ที่เด็กต้องการมากที่สุดคือประเภทข่าว ได้แก่ ข่าวบันเทิง ข่าวกีฬา ข่าวการศึกษา และข่าวเหตุการณ์ในบ้านเมือง สำหรับประเภทความรู้และสารคดี คือ สารคดีเกี่ยวกับกีฬา วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยว ประวัติศาสตร์ไทย ประดิษฐ์สิ่งของ และสารคดีเกี่ยวกับสุขภาพ สำหรับประเภทคอลัมน์ คือ คอลัมน์แนะนำแนวการศึกษาต่อ แนะนำการเรียน เกร็ดความรู้ เล็กๆ น้อยๆ แนะนำหนังสือน่าอ่าน ถามตอบเรื่องที่คุณผู้อ่านอยากรู้ แนะนำอาชีพ และคอลัมน์แนะนำโรงเรียน หรือเพื่อนนักเรียนโรงเรียนต่างๆ สำหรับประเภทปกิณกะ และบันเทิง คือ แวดวงดารบันเทิง เรื่องลึกลับ การ์ตูนขำขัน การ์ตูน (ภาษาไทย-อังกฤษ) เกมทดสอบเชาวน์ เนื้อเพลงขอลิขิตพร้อมคอร์ดกีตาร์ การ์ตูนล้อการเมือง เกมเสริมคณิตศาสตร์ และเกมเสริมภาษาอังกฤษ สำหรับประเภทโฆษณา คือ โฆษณาอุปกรณ์กีฬา และอุปกรณ์คอมพิวเตอร์

3.2 ด้านรูปแบบ

ชนิดา แสงเกตวานาวิจิตร (2538) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "รูปแบบและเนื้อหาของหนังสือพิมพ์ภาษาไทยสำหรับเยาวชน ตามความต้องการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในกรุงเทพมหานคร" ผลการวิจัยด้านความต้องการด้านรูปแบบพบว่า จำนวนคอลัมน์ หนังสือพิมพ์ขนาดใหญ่ เด็กต้องการให้มีจำนวนคอลัมน์ 5 และ 4 ตามลำดับ หนังสือพิมพ์ขนาดเล็ก ต้องการให้มีจำนวนคอลัมน์ 4 และ 3 คอลัมน์ตามลำดับ ส่วนวิธีการแบ่งคอลัมน์หนังสือพิมพ์ทั้งขนาดเล็กและใหญ่ ต้องการให้ใช้ทั้งช่องว่าง และเส้นกั้น ในการแบ่งคอลัมน์ แบบของตัวอักษร ชื่อหนังสือพิมพ์ ต้องการให้เป็นตัวอักษรแบบประดิษฐ์ และเป็นตัวอักษรสีบนพื้นขาว หัวข่าว ต้องการให้เป็นตัวอักษรแบบหัวกลม และแบบประดิษฐ์ตามลำดับ เป็นตัวอักษรสีบนพื้นขาว และตัวอักษรบนพื้นสี เนื้อเรื่องต้องการให้เป็นตัวอักษรแบบตัวฝรั่งเศษ และแบบธรรมดาในจำนวนใกล้เคียงกัน ขนาดตัวอักษร ชื่อหนังสือพิมพ์ทั้งขนาดเล็ก และขนาดใหญ่ ต้องการตัวอักษรขนาด 100 พอยท์ หัวข่าว ต้องการขนาด 60 พอยท์ 72 พอยท์ และ 48 พอยท์ ตามลำดับ เนื้อเรื่องต้องการขนาด 16 พอยท์ และคำบรรยายภาพต้องการขนาด 16 พอยท์ สีของตัวอักษร ชื่อหนังสือพิมพ์ และหัวข่าวต้องการให้มีสีอื่นที่มีใช้เฉพาะสีขาวและสีดำ สีของภาพต้องการให้ภาพในหน้าแรกของหนังสือพิมพ์เป็นภาพสี และในหน้าที่เหลือต้องการให้เป็นทั้งภาพสี และภาพขาวดำ จำนวนหน้า หนังสือพิมพ์ขนาดใหญ่ต้องการ 24 หน้า หนังสือพิมพ์ขนาดเล็กต้องการ 20 หน้า

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับด้านตัวอักษร ก็ได้มีผู้ทำการวิจัยไว้หลายเรื่องด้วยกัน ได้แก่

สุภาพ วาดเจียน (2511) ได้ทำการวิจัยค้นพบว่า แสงสว่างที่เหมาะสมในการอ่านตัวพิมพ์แบบธรรมดา 12 พอยท์ ตัวธรรมดา 19.5 พอยท์ และตัวฝรั่งเศส 19.5 พอยท์ ไม่มีความสัมพันธ์อย่างเด่นชัด ระหว่างลักษณะสายตากับขนาดตัวพิมพ์ และยังพบว่า ตัวอักษรขนาดต่างกัน มีผลต่อความสามารถในการอ่านอย่างมีนัยสำคัญ

ธีรศักดิ์ อัครบวร (2514) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับขนาดและแบบตัวพิมพ์ที่เหมาะสมกับแบบเรียนระดับมัธยมศึกษา พบว่า

1. ตัวฝรั่งเศสมีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุดในขนาด 12 พอยท์
2. ตัวฝรั่งเศสตัวมีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุดในขนาด 19.5 พอยท์
3. ตัวธรรมดามีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุดในขนาด 24 พอยท์
4. ตัวเอน 12 พอยท์ มีคะแนนเฉลี่ยดีกว่าขนาด 24 พอยท์
5. ขนาด 24 พอยท์ มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุดในกลุ่มตัวพิมพ์แบบธรรมดา
6. ขนาด 24 พอยท์ ขนาด 12 พอยท์ มีคะแนนเฉลี่ยใกล้เคียงกันมากในกลุ่มตัวพิมพ์แบบฝรั่งเศส
7. ขนาด 19.5 พอยท์ มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุดในกลุ่มตัวพิมพ์แบบฝรั่งเศสตัว

สุกรี รอดโพธิ์ทอง (2518) ได้ทำการวิจัยเพื่อหาขนาด และแบบตัวพิมพ์ไทยที่เหมาะสมสำหรับแบบเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย พบว่า

1. ตัวพิมพ์บางขนาด 16 พอยท์ มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด และมีความเหมาะสมที่สุดเมื่อเทียบกับขนาด และตัวพิมพ์แบบอื่น ๆ
2. ตัวฝรั่งเศสมีความเหมาะสมรองลงมา เมื่อเทียบกับขนาดและตัวพิมพ์แบบอื่น ๆ
3. ความสามารถในการอ่านตัวพิมพ์ แบบตัวพิมพ์แบบตัวบาง และฝรั่งเศสตัวทั้ง 3 ขนาดมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 ส่วนตัวฝรั่งเศสไม่มีความแตกต่าง
4. ความสามารถในการอ่านตัวพิมพ์ขนาด 14 พอยท์ และ 18 พอยท์ ไม่มีความแตกต่างกัน

เฉลิมพล ว่องวิทย์การ (2526) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลของหมึกต่างสีที่ใช้พิมพ์เอกสารประกอบการเรียน ของนักเรียนระดับอุดมศึกษาที่มีต่อความเข้าใจในการอ่าน พบว่า เอกสารประกอบการเรียนที่พิมพ์ด้วยหมึกสีเขียว และสีดำ ก่อให้เกิดความเข้าใจในการอ่านได้สูงที่สุด ดีกว่าเอกสารที่พิมพ์ด้วยหมึกสีแดง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.5

วรางคณา กฤษณพันธ์ (2528) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลของสีตัวอักษร และสีพื้นหลังที่มีต่อความยากง่ายในการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ตัวอักษรสีน้ำเงินบนพื้นขาว ตัวอักษรสีดำบนพื้นเหลือง อักษรสีเขียวบนพื้นขาว และอักษรสีดำบนพื้นขาว เป็นกลุ่มที่มีความง่ายในการอ่านสูงสุด และไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

และสำหรับงานวิจัยด้านภาพ ก็มีผู้ทำการศึกษาไว้หลายเรื่อง ดังนี้ สุพันธ์ จุฑะสร (2509) วิจัยพบว่า ภาพเขียนหยามมีรายละเอียดน้อย ซึ่งมีลักษณะตรงกับภาพวาดลายเส้น ที่มีรายละเอียดน้อย เป็นภาพที่นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นชอบมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจินตนา บันตรศาสตร์ (2515) ซึ่งได้ศึกษาถึงอิทธิพลของภาพต่างชนิดที่มีต่อการเรียนทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียน ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า ภาพวาดลายเส้นขาวดำอย่างง่าย ให้ผลการเรียนรู้ดีกว่าภาพขาวดำแสดงรายละเอียด

กรอปเปอร์ (Groppe, 1966) ได้วิจัยพบว่า รายละเอียดของภาพมีส่วนกำหนดความสำเร็จ และความล้มเหลวในการเรียนรู้ของผู้เรียน การเพิ่มเนื้อหา รายละเอียดลงไปในภาพ หรือการแต่งเติมรายละเอียดลงไปเพื่อให้ภาพมีลักษณะเหมือนจริงมากขึ้นนั้น จะไม่มีผลต่อการเรียนรู้ และความเข้าใจของนักเรียนเพิ่มขึ้นได้เลย

บราวน์ และคณะ (Brown and other, 1959) ได้วิจัยพบว่าภาพยังมีขนาดใหญ่มากขึ้นเท่าใดก็จะช่วยดึงดูดความสนใจของนักเรียนมากขึ้นเท่านั้น ภาพที่มีขนาดโตจะมีผลต่อความชอบของเด็กมากขึ้น เมื่อเขาวินท์ เชษฐรัตน์ (2524) ได้ศึกษาพัฒนาการของแบบเรียนประกอบภาพของไทย พบว่าระดับเด็กเล็ก ภาพประกอบบทเรียนควรมีขนาด 3 ใน 4 ของหน้ากระดาษ ส่วนการกำหนดขนาดของภาพประกอบบทเรียนนั้นแล้วแต่ผู้เขียนบทเรียน แต่ก็ต้องคำนึงถึงระดับของหนังสือเล่มนั้นด้วย